

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Українська література

6 клас

Книга для вчителя

I семестр

Навчально-методичний посібник

*Укладено відповідно до модельної навчальної програми
«Українська література. 5–6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Архипова В. П., Січкара С. І., Шило С. Б.)*

Чернівці

«Букрек»

2023

УДК 821.161.2. 09(075.3)

У-45

*Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»
(протокол №1 від 28 лютого 2023 року)*

Рецензенти:

О. І. Месевря, письменник, член обласної організації Національної Спілки письменників України.

Т. М. Чернега, учитель української мови і літератури, учитель-методист Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 18 імені В'ячеслава Чорновола Черкаської міської ради Черкаської області.

Авторський колектив:

Архипова Валентина Петрівна, методист української мови і літератури комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Васильчук Ганна Іванівна, учитель Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради Черкаської області.

Калина Юлія Миколаївна, учитель Золотоніської спеціалізованої школи №1 Золотоніської міської ради Черкаської області.

Опанасенко Юлія Миколаївна, учитель Золотоніської спеціалізованої школи №2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради Черкаської області.

Січкач Світлана Іванівна, завідувач лабораторії гуманітарних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Шевченко Валентина Миколаївна, учитель Золотоніської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 6 Золотоніської міської ради Черкаської області.

Шило Світлана Борисівна, старший викладач кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Шумкова Вікторія Олександрівна, учитель Золотоніської гімназії імені С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради Черкаської області.

Щепетна Віта Дмитрівна, учитель Золотоніської гімназії імені С.Д. Складенка Золотоніської міської ради Черкаської області.

Яблуновська Олена Аркадіївна, учитель Опорного закладу освіти «Медведівський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів ім. М. Залізняка» Медведівської сільської ради Черкаської області.

Українська література. 6 клас. Книга для вчителя. I семестр: навчально-методичний посібник / [Третяк В.М., Архипова В.П., Васильчук Г.І., Калина Ю.М., Опанасенко Ю.М., Січкач С.І., Шевченко В.М., Шило С.Б., Шумкова В.О., Щепетна В.Д., Яблуновська О.А.]. Чернівці: МПП «Букрек», 2023.

© Авторський колектив, 2023

© Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б.,
упорядкування 2023

© Видавничий дім «Букрек», 2023

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Українська література

6 клас

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
І СЕМЕСТР РОЗДІЛ 1. ПІСЕННІ СКАРБИ РІДНОГО КРАЮ		
ТЕМА 1. ЧАРІВНА МЕЛОДІЯ СЛОВА		
<p>знає про виникнення обрядової поезії, її різновиди;</p> <p>читає народні пісні відповідно до особливостей інтонації;</p> <p>розуміє та відтворює зміст почутих пісень, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого;</p> <p>розрізняє особливості народних пісень відповідно до їх жанрово-родової належності та стильових ознак;</p> <p>формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу пісень.</p>	<p>Роль і місце пісні в житті українців.</p> <p>Головні календарні обряди.</p> <p>Пісня — музично-поетичний жанр фольклору. Народна обрядова пісня, її різновиди. Зв'язок із стародавніми обрядами. Варіантність народних пісень.</p> <p>ТЛ (теорія літератури): народна пісня, повтори, анафора</p>	<p>Робота з епіграфом, афоризмом</p> <p>Випереджувальне завдання «Традиції та обряди українців»</p> <p>«Відстрочена відгадка»</p> <p>Синквейн «Пісня»</p>
<p>читає народні пісні відповідно до особливостей інтонації;</p> <p>визначає провідні мотиви пісень;</p>	<p>Пісні зимового, весняного та літнього циклів. Провідні мотиви народних пісень.</p>	<p>Спостереження-дослідження</p> <p>Робота в групах</p>

<p>характеризує вплив окремих деталей, зокрема художніх, на сприйняття тексту пісні; визначає спільні та різні елементи і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; передає з використанням окремих способів і засобів візуалізації враження від народних пісень; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт.</p>	<p>Засоби художньої виразності в піснях (метафора, епітет, персоніфікація, порівняння). <i>Обов'язкові для вивчення твори:</i> Пісні літнього циклу: «У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору» (<i>русальні</i>); «Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!» (<i>купальські</i>); «Маяло житечко, маяло», «Там у полі криниченька» (<i>жнивварські</i>); зимового циклу: «Ой хто, хто Миколая любить», «Засівна», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю!», «Щедрик, щедрик, щедрівочка». <i>Варіативні твори:</i> «Бігла теличка та й з березничка», «Ой сивая та й зозуленька», веснянки «Ой весна, весна — днем красна», «Ой кувала зозуленька», «А в кривого танця», «Благослови, мати», «Розвивайся, лозо, борзо», календарно-обрядові пісні рідного краю.</p>	<p>«Досліджуємо слово» Карта розуму «Тропи» Створення реклами за прочитаним твором Вивчення напам'ять</p>
---	---	--

<p>читає колискові пісні з урахуванням лексичних та інтонаційних особливостей; характеризує вплив окремих деталей, зокрема художніх, на сприйняття тексту пісні; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прослуховуванням колискових пісень; удосконалює письмовий текст.</p>	<p>Народні колискові пісні: Лексичні особливості колискових пісень (зменшувально-пестливі слова, анафора) ТЛ: колискова <i>Обов'язкові для вивчення твори:</i> «Ой ти, коте, коточок», «Ой ну, люлі, дитя, спать».</p>	<p>Синквейн «Коліскова» Гра «Мозаїка» Інтерв'ю «Чи знаю я народні колискові пісні» Вільне есе</p>
<p>читає літературні пісні відповідно до особливостей інтонації; визначає основні мотиви пісень; розрізняє відому й нову для себе інформацію; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у поезії явищ; аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу.</p>	<p>Пісні літературного походження. Тематика та особливості цих пісень. Пісні, що стали народними. Урочисті пісні. Гімн. ТЛ: гімн <i>Обов'язкові для вивчення твори:</i> Павло Чубинський та Микола Вербицький «Ще не вмерла України...». Олександр Кониський «Молитва». Степан Чарнецький та Григорій Трух «Ой, у лузі червона калина похилилася». Дмитро Луценко «Як тебе не любити, Києве мій».</p>	<p>Робота в групах «Навчаємося спільно» Дослідження-порівняння явищ Вправи з ключами «Творча майстерня» Вивчення напам'ять</p>

**РОЗДІЛ 2.
ПОЕТИЧНИЙ ДИВОСВІТ**

**ТЕМА 2.
ЧУТТЯ ГАРМОНІЇ У СЛОВІ**

<p>читає поетичні твори відповідно до мети читання та інтонаційних особливостей;</p> <p>визначає основні мотиви поезій;</p> <p>характеризує вплив інтонації на зміст;</p> <p>описує свої літературні вподобання, наводячи приклади прочитаних творів;</p> <p>ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів;</p> <p>пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів;</p> <p>обирає самостійно поезії для читання, аргументує свій вибір;</p> <p>творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір;</p> <p>створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід;</p>	<p>Тематичне розмаїття поезії (неповторний світ дитинства в поезіях, важливість родинних цінностей, гармонія людини і природи).</p> <p>ТЛ: ліричний герой</p> <p><i>Обов'язкові для вивчення твори:</i></p> <p>Тарас Шевченко «Думка» («Тече вода в синє море»), «Іван Підкова».</p> <p>Леся Українка «Мрії», «Як дитиною, бувало...», «Тиша морська», «Співець».</p> <p>Станіслав Чернілевський «Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...».</p> <p>Ірина Жиленко «Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті».</p> <p><i>Варіативні твори:</i></p> <p>Ігор Калинець «Стежечка», «Блискавка», «Веселка», «Криничка», «Дим».</p> <p>Платон Воронько «Пахне хліб», «Солодка вода».</p> <p>Максим Рильський «Збирають світлі, золоті меди...», «Запахла осінь в'ялим тютюном...», «Люблю похмурі дні...».</p> <p>Олександра Бурбело «Я лиш струна на арфі України», збірка «Золота Росинка».</p> <p>Мар'яна Савка «Україна».</p> <p>Іван Андрусак «Розмова», «Зорі й місяць», «Колискова».</p>	<p>Робота з епіграфом</p> <p>«Візитівка письменника»</p> <p>Творчий експеримент «Ліричний настрій»</p> <p>Вправи з ключами</p> <p>Робота в групах «Місткий кошик»</p> <p>Виразне читання поезії</p> <p>Робота в парах «Навчаємося спільно»</p> <p>Гра «Загадкова скринька»</p> <p>«Творча майстерня»</p>
--	---	--

<p>аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу.</p>		
<p>характеризує емоційний стан ліричного героя; проводить паралелі між образами і явищами, зображеними в тексті, і власним життєвим досвідом; визначає основні мотиви поезій; визначає спільні та різні елементи і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; висловлює своє ставлення до думок інших, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації.</p>	<p>Художні, персоніфіковані образи поезій. Настрої, почуття, поетичні роздуми ліричного героя про любов, доброту, красу, високу духовність.</p>	<p>Гра «Відчуй настроїв»</p> <p>Літературне лото</p> <p>Гра «Загадкова скринька»</p> <p>«Діаграма Венна»</p> <p>Мініпроект «Моя бібліотека»</p> <p>Вивчення напам'ять</p>
<p>обґрунтовує значення інформації, здобутої в</p>	<p>Віршована мова. Стопа. Віршовий розмір (ямб,</p>	<p>«Літературознавча експертиза»</p>

<p>прочитаному тексті, для розв'язання визначених завдань, використовуючи різні жанри, форми і способи представлення повідомлень.</p>	<p>хорей, пірихій) ТЛ: віршові розміри, ямб, хорей</p>	
<p>II СЕМЕСТР РОЗДІЛ 3. ЖИВИЛЬНІ ДЖЕРЕЛА МУДРИХ КНИГ</p>		
<p>ТЕМА 3. ІЗ ВИДИМОГО ПІЗНАВАЙ НЕВИДИМЕ</p>		
<p>читає прозові тексти у різний спосіб відповідно до мети читання; формулює тему та основну думку прозового тексту; співвідносить зміст прозового тексту з історичним та культурним контекстом; пояснює функції основних складників друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (заголовка, змісту, анотації тощо), розрізняє складники структури тексту відповідно до його жанрово-родової належності та стильових особливостей; відтворює основні думки і факти, окремі висловлювання персонажів у</p>	<p>Тематичне розмаїття класичної та сучасної прози. Повісті на історичну тематику. Жанрові та композиційні особливості повістей.</p> <p>ТЛ: повість (загальне ознайомлення)</p> <p><i>Обов'язкові для вивчення твори:</i> Володимир Рутківський «Джури козака Швайки» (скорочено).</p> <p><i>Варіативні твори:</i> Андрій Кокотюха «Таємниця козацького скарбу». Марія Морозенко «Іван Сірко — великий характерник», «Іван Сірко — славетний кошовий».</p>	<p>Карта розуму «Епічний твір» «Візитівка письменника» «Оживи світлину» «Відгадай, хто я» Робота в групах «Мудрі сови»</p> <p>Гра «Темна конячка» «Запитання до тексту» Робота з інфографікою Гра «Втрачена інформація» Робота в групах «Коло думок»</p> <p>«Моделювання»</p> <p>Мальований скрайбінг</p>

<p>літературному творі, що розкривають зміст твору; характеризує поведінку та вчинки героїв; проводить паралелі між образами і явищами, зображеними в тексті, і власним життєвим досвідом; виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, вчинків персонажів тощо) із власними потребами для особистісного розвитку; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту; створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації; творчо опрацьовує прочитаний текст, у разі потреби змінюючи персонажів, додаючи окремі епізоди, переказуючи прочитане з позиції одного з персонажів; проєктує власний життєвий досвід на порушені в тексті</p>		<p>«Літературознавча експертиза» «Займи позицію»</p> <p>«Шість капелюхів мислення» Буктрейлер</p>
---	--	---

<p>проблеми; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади прочитаних творів; ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт.</p>		
<p>читає ліро-епічні твори у різний спосіб відповідно до мети читання та композиційних особливостей; формулює тему та основний мотив поеми; співвідносить зміст поеми з історичним та культурним контекстом; визначає спільні та різні елементи змісту і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; характеризує поведінку та вчинки героїв; відтворює основні думки і факти, окремі висловлювання персонажів у ліро-епічному творі, що розкривають зміст почутого повідомлення;</p>	<p>Ліро-епічний твір. Специфіка ліро-епічного твору. Поєми на історичну тематику (княжа доба). Патріотичні мотиви, проблема історичної пам'яті народу. Роль слова, пісні, історії в житті людини. ТЛ: ліро-епічний твір, поема <i>Обов'язкові для вивчення твори:</i> Микола Вороний «Євшан-зілля».</p>	<p>«Візитівка письменника» «Оживи світлину» Робота в групах «Навчаючи вчуся» «Асоціативний куц» «Діаграма Венна» Вільне есе</p>

<p>аргументує власну оцінку прочитаного тексту, наводячи доречні цитати; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету; адресата, власний життєвий досвід; удосконалює письмовий текст.</p>		
<p>визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в поемі; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; характеризує вплив засобів художньої виразності на зміст твору; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту.</p>	<p>Тема та основна думка поеми. Сюжетні елементи, розгортання подій. Засоби художньої виразності в поемі. Автор твору і ліричний герой.</p>	<p>«Запитання до тексту» Робота в парах «Досліджуємо слово» Літературна вікторина «Упізнай героя» Гра «Літературне лото»</p>
<p>читає повісті у різний спосіб відповідно до мети читання; визначає тему, сюжетно-композиційні особливості та проблематику повістей; характеризує поведінку та вчинки героїв; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в повісті, і власним життєвим</p>	<p>Захопливий сюжет пригодницьких повістей. Мрії і дійсність, смішне й комічне в повістях. Сюжетні та композиційні особливості повістей. Цікаві й романтичні персонажі. ТЛ: сюжет <i>Обов'язкові для вивчення твори:</i></p>	<p>Випереджувальні і завдання Гра «Так — Ні» «Займи позицію» Групування «Образ героя» Гра «Упізнай героя»</p>

<p>досвідом; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту; виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів твору із власними потребами для особистісного розвитку; вирізняє спільні та різні риси між власним мовленням і мовленням інших осіб, урізноманітнює власне мовлення завдяки читанню літературних творів, роботі із словниками та довідковими джерелами.</p>	<p>Всеволод Нестайко «Тореадори з Васюківки». Ярослав Стельмах «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера». Леся Воронина «Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку № 9».</p> <p><i>Варіативні твори:</i> Всеволод Нестайко «Таємниця Віті Зайчика», «Неймовірні детективи». Ярослав Стельмах «Найкращий намет», «Вікентій Прерозумний». Іван Багмут «Пригоди чорного кота Лапченка, описані ним самим». Іван Андрусак «Вісім днів із життя Бурундука».</p>	<p>«Картинна галерея» (ілюстрації, комікси до творів)</p> <p>Рольова гра</p>
<p>читає фантастичні твори у різний спосіб відповідно до мети читання; визначає тему, сюжетно-композиційні особливості та проблематику повістей; творчо опрацьовує прочитаний текст, у разі потреби змінюючи персонажів, додаючи окремі епізоди, переказуючи прочитане з позиції одного з</p>	<p>Таємничі, веселі й незвичайні події у фантастичних творах. Порушення питань моралі, дружби, добра, любові, толерантного ставлення до інших, прагнення гармонії зі світом. Кмітливі й винахідливі герої фантастичних творів.</p> <p><i>Обов'язкові для вивчення твори:</i></p>	<p>Вправи з ключами</p> <p>«Мікрофон»</p> <p>«Запитання до тексту»</p> <p>«Моделювання»</p> <p>«Займи позицію»</p>

<p>персонажів; характеризує поведінку та вчинки героїв; проводить паралелі між образами і явищами, зображеними в тексті, і власним життєвим досвідом; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб; висловлюється в захищеному цифровому середовищі щодо проблем, пов'язаних із життєвим досвідом, зокрема із читацькою практикою; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт.</p>	<p>Зірка Мензатюк «Ангел Золоте Волосся» (скорочено). <i>Варіативні твори:</i> Сергій Оксенюк «Лісом, небом, водою. Книга 1. Лисий» (скорочено). Емма Андіївська «Казка про яян», «Говорюща риба». Галина Пагутяк «Втеча звірів, або Новий бестіарій» (скорочено). Дара Корній «Петрусь химородник» (скорочено).</p>	<p>Мініпроект «Фантастична мандрівка»</p>
---	---	--

**ТЕМА 4.
ВІД СМІШНОГО ДО ВЕЛИКОГО**

<p>читає гумористичні твори у різний спосіб відповідно до мети читання та інтонаційних особливостей; визначає тему, сюжетно-композиційні особливості та викривальну спрямованість гуморесок; характеризує особливості форми гуморесок та співомовок, зумовлені змістом; формулює висновки</p>	<p>Гумористичні твори. Гумористичне й сатиричне зображення. Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, байки, усмішки, гуморески, співомовки тощо). Роль гумору в житті українців. Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних творів. Гуморески. Співомовки.</p>	<p>Синквейн «Гумор» «Інтерв'ю з письменником» Робота в групах «Дерево рішень» «Запитання до тексту» «Творча</p>
--	--	---

<p>відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту; за мотивами прочитаного виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів твору із власними потребами для особистісного розвитку; проектуює власний або відомий життєвий досвід на порушені в гумористичних творах проблеми; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; удосконалює письмовий текст; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт.</p>	<p>ТЛ: гумор, сатира, гумореска, співомовка <i>Обов'язкові для вивчення твори:</i> Степан Руданський «Добре торгувалось», «Запорожці у короля», «Горбин брат». Павло Глазовий «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала».</p> <p><i>Варіативні твори:</i> Степан Руданський «Окуляри», «Розумний панич», «Лінивий», «Гуменний», «Свиня свинею». Павло Глазовий «Кухлик», «Допитливий син». Петро Ребро «Козацькі жарти».</p>	<p>майстерня» Мініпроект «У полоні сміху»</p>
<p>читає байки відповідно до інтонаційних особливостей та мети читання; характеризує порушені в байці проблеми; виявляє і відтворює алегоричний зміст байки, розрізняючи інтонацію, силу голосу, логічні</p>	<p>Байка. Гумор і сатира в байках. Герої байок. Бudoва та алегоричний зміст. ТЛ: байка. алегорія, мораль <i>Обов'язкові для вивчення</i></p>	<p>«Візитівка письменника» Синквейн «Байка» Створення ілюстрацій до байок</p>

<p>наголоси, темп, паузи, міміку, жести; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; характеризує поведінку та вчинки героїв; проводить паралелі між образами і явищами, зображеними в тексті, і власним життєвим досвідом; вирізняє спільні та різні риси між власним мовленням і мовленням інших осіб, урізноманітнює власне мовлення завдяки читанню літературних творів, роботі із словниками та довідковими джерелами; унаочнює та візуалізує текст, використовуючи різні засоби для відтворення змісту.</p>	<p><i>твори:</i> Леонід Глібов «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл».</p> <p><i>Варіативні твори:</i> Леонід Глібов Байки (на вибір учителя).</p>	<p>Інсценізація байки</p>
<p>читає тексти різних стилів і жанрів у різний спосіб відповідно до мети читання; визначає спільні та різні елементи і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; аргументує власну оцінку</p>	<p>Науково-художня та науково-популярна література як різновид дитячої пізнавальної літератури (<i>загальне ознайомлення</i>).</p> <p>Навчальна література, тексти із ЗМІ (<i>загальне ознайомлення</i>).</p> <p><i>Варіативні твори (2-3 тексти</i></p>	<p>Робота в парах «Навчаємося спільно»</p> <p>«Запитання до тексту»</p> <p>«Відстрочена відгадка»</p> <p>«Шість капелюхів</p>

<p>прочитаного тексту, наводячи доречні цитати; визначає спільні та відмінні елементи змісту і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; описує свої літературні вподобання, знає, яким чином можна задовольнити потреби у знаходженні нової інформації.</p>	<p><i>на вибір учителя):</i> Олекса Воропай «Звичаї нашого народу» (<i>фрагменти</i>). Людмила Старицька-Черняхівська «Хвилини життя Лесі Українки» (<i>фрагменти</i>). Володимир Панченко «Молоді літа Володимира Винниченка» (<i>фрагменти</i>). Микола Славинський «Її благословив Господь» (<i>фрагменти</i>). Книги серії «Життя видатних дітей» (М. Павленко, І. Андрусяк, А. Кокотюха, В. Лис, С. Процюк, Л. Воронина). Медіатексти: візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, комп'ютерні ігри; реклама (тематика медіатекстів відповідає віковим особливостям дітей).</p>	<p>мислення» «Мікрофон» «Рольова гра»</p>
<p>знає письменників рідного краю; читає тексти різних стилів і жанрів у різний спосіб відповідно до мети читання; розуміє зміст і висловлює власну думку щодо прочитаного; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб; залежно від мети читання обирає самостійно або за допомогою інших осіб тексти для читання, які</p>	<p>Література рідного краю. Ознайомлення з творами письменників-земляків.</p>	<p>Робота з епіграфом, афоризмом «Візитівка письменника»</p> <p>Інформація з опорою на життєвий досвід</p> <p>Робота в групах «Літературна карта мого краю»</p> <p>Мініпроект «У творчій майстерні»</p>

належать до різних стилів і жанрів, аргументує свій вибір.		
--	--	--

**ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА
6 КЛАС**

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	3	3
• контрольного класного твору;	1	1
• виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2
Уроки розвитку мовлення	2 (у + п)	2 (у + п)
Уроки позакласного читання	2	2
Уроки літератури рідного краю	2	2
Уроки виразного читання (I семестр — поезія) (II семестр — проза)	1	1
Перевірка зошитів	4	5

№	К- сть год	Тема уроку	Приміт ки
I СЕМЕСТР			
РОЗДІЛ 1.			
ПІСЕННІ СКАРБИ РІДНОГО КРАЮ			
ТЕМА 1.			
ЧАРІВНА МЕЛОДІЯ СЛОВА			

1	1	ВСТУП. Роль і місце пісні в житті українців. Головні календарні обряди. Пісня — музично-поетичний жанр фольклору. Народна обрядова пісня, її різновиди. Зв'язок зі стародавніми обрядами. Варіантність народних пісень. ТЛ: народна пісня	
2	1	Пісні зимового, весняного та літнього циклів. Провідні мотиви народних пісень. Засоби художньої виразності в піснях. Особливості пісень літнього циклу: <i>русальні пісні</i> «У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору».	Напам'ятайте дві пісні (на вибір)
3-4	2	<i>Купальські пісні</i> «Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!»; <i>жнивварські пісні</i> «Маяло житечко, маяло», «Там у полі криниченька».	
5	1	Особливості пісень зимового циклу: «Ой хто, хто Миколая любить», «Засівна», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю!», «Щедрик, щедрик, щедрівочка». ТЛ: анафора	
6	1	Особливості веснянок «Ой весна, весна — днем красна», «Ой кувала зозуленька», «Кривий танець». ТЛ: повтор (рефрен)	
7	1	Народні колискові пісні «Ой ти, коте, коточок», «Ой ну, люлі, дитя, спать». ТЛ: колискова	
8	1	Розвиток мовлення № 1 Усний твір-роздум «У пісні — душа народу».	
9	1	Пісні літературного походження. Тематика та особливості цих пісень. Урочисті пісні. Гімн. Національний Гімн українців «Ще не вмерла України...» Павла Чубинського та Миколи Вербицького. ТЛ: гімн	Напам'ятайте одну пісню (на вибір)
10	1	Духовний гімн України «Молитва» Олександра Кониського та Миколи Лисенка. Зв'язок Легенди про дівчину-Україну з духовним гімном України.	
11	1	Пісні, що стали народними. «Ой у лузі червона калина похилилася» Степана Чарнецького та Григорія Труха	

		— стрілецька пісня, що стала народною.	
12	1	Патріотичні мотиви та популярність пісні про столицю України «Як тебе не любити, Києве мій» Дмитра Луценка.	
13		Контрольна робота № 1 «Чарівна мелодія слова» (тест).	
14		Позакласне читання № 1 «Хата моя, біла хата» Дмитра Луценка, «На долині туман» Василя Діденка.	
15	1	Література рідного краю № 1. Календарно-обрядові пісні рідного краю .	
РОЗДІЛ 2.			
ПОЕТИЧНИЙ ДИВОСВІТ			
ТЕМА 2.			
ЧУТТЯ ГАРМОНІЇ У СЛОВІ			
16	1	Тематичне розмаїття поезії (неповторний світ дитинства в поезіях, важливість родинних цінностей, гармонія людини і природи). Художні, персоніфіковані образи поезій. Ліричний герой. ТЛ: ліричний герой	
17	1	Провідні мотиви поезії Тараса Шевченка «Думка» («Тече вода в синє море...»)	Напам'ят ь «Думка»
18- 19	2	Історична основа та патріотичні мотиви поеми Тараса Шевченка «Іван Підкова». Героїчний пафос твору.	
20	1	Дитинство Лесі Українки . Неповторний світ дитинства в поезіях «Мрії», «Як дитиною, бувало...». Життєствердний погляд на світ, вільнолюбство сильної дівчинки.	Напам'ят ь одну поезію
21- 22	2	Неповторний пейзажний малюнок у вірші « Тиша морська ». Образ ліричної героїні у вірші « Співець ».	
23		Контрольна робота № 2 «Чуття гармонії у слові» (літературний диктант або розгорнуті відповіді на запитання).	
24- 25	2	Настрої, почуття, поетичні роздуми ліричного героя про любов, доброту, красу, високу духовність у віршах Станіслава Чернілевського «Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...».	Напам'ят ь одну поезію

		ТЛ: стопа, віршові розміри ямб, хорей	
26	1	Поєднання реального й фантастичного у поезії Ірини Жиленко «Жар-птиця» .	
27	1	Поетичні роздуми про дружбу, доброту, красу й людське щастя, про те, що може врятувати світ у віршах «Підкова», «Гном у буфеті» .	
28	1	Виразне читання № 1 Конкурс декламаторів улюбленої поезії.	
29		Позакласне читання № 2 Платон Воронько «Пахне хліб», «Солодка вода». Максим Рильський «Збирають світлі, золоті меди...» , «Запахла осінь в'ялим тютюном...», «Люблю похмурі дні...». Олександра Бурбело «Я лиш струна на арфі України», збірка «Золота Росинка». (3-4 твори на вибір)	
30-31	1	Контрольна робота № 3 Контрольний твір на тему «Справжня краса людини»	
32	1	Література рідного краю № 2. Ознайомлення з творами на історичну тематику письменників-земляків.	
II СЕМЕСТР			
РОЗДІЛ 3.			
ЖИВИЛЬНІ ДЖЕРЕЛА МУДРИХ КНИГ			
ТЕМА 3.			
ІЗ ВИДИМОГО ПІЗНАВАЙ НЕВИДИМЕ			
33-34	2	Тематичне розмаїття класичної та сучасної прози. Повісті на історичну тематику. Історична основа твору «Джури козака Швайки» Володимира Рутківського . Тема боротьби українських козаків проти татарської орди. Жанрові та композиційні особливості повістей. ТЛ: повість (загальне ознайомлення)	
35	1	Образи козака-характерника Швайки та його юних помічників Грицика і Санька. Засудження підступності, жорстокості та підлості зрадників.	
36	1	Розвиток мовлення № 2 Лист до літературного героя.	

37	1	Поєми на історичну тематику (козацька доба). Патріотичні мотиви, героїзм та відвага козаків у поемі Миколи Вороного «Євшан-зілля» . Роль слова, пісні, історії в житті людини. Ліро-епічний твір та його специфіка. ТЛ: ліро-епічний твір, поема	
38	1	Тема та основна думка поєми «Євшан-зілля». Сюжетні елементи, розгортання подій. Засоби художньої виразності в поємі. Актуальність твору.	
39-40	2	Пригодницька повість. Захопливий сюжет пригодницької повісті Всеволода Нестайка «Тореадори з Васюківки» . Сюжетні та композиційні особливості. ТЛ: пригодницька повість, сюжет	
41	1	Мрії і дійсність, смішне й комічне в повісті. ТЛ: комічне, засоби творення комічного	
42	1	Вибір у життєвих ситуаціях. Характеристика героїв повісті.	
43	1	Контрольна робота № 4 «Із видимого пізнавай невидиме» (тест).	
44-45	2	Таємничі, веселі, незвичайні події в повісті Ярослава Стельмаха «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера» .	
46	1	Уява, фантазія і романтичність у житті сучасної людини. Допитливість, винахідливість, кмітливість героїв повісті Сергія і Митька. Реальні та пригодницькі події в повісті.	
47	1	Виразне читання № 2 Читання прозових уривків повісті Ярослава Стельмаха «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».	
48	2	Фантастична, романтична повість про виховання гідності та мужності « Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку № 9 » Лесі Ворониної . Особливості сюжету повісті.	
49	1	Роль сім'ї у формуванні життєвих переконань людини. Проблеми сміливості й боягузтва у повісті.	
50-51	2	Таємничі, веселі й незвичайні події у фантастичних творах. Порушення питань моралі, дружби, добра, любові, толерантного ставлення до інших, прагнення гармонії зі	

		світом у повісті Зірки Мензатюк «Ангел Золоте Волосся» (скорочено).	
52	1	Кмітливість і винахідливість головної героїні повісті Галі, сповненої рішучості у пошуках власного щастя, її уміння бути ввічливою і відкритою до людей і світу.	
53	1	Позакласне читання № 3 Андрій Кокотюха «Таємниця козацького скарбу» Ярослав Стельмах «Найкращий намет», «Вікентій Прерозумний». Іван Багмут «Пригоди чорного кота Лапченка, описані ним самим». Сергій Оксеник «Лісом, небом, водою. Книга 1. Лисий» (скорочено). Галина Пагутяк «Втеча звірів, або Новий бестіарій» (скорочено). Дара Корній «Петрусь химородник» (скорочено). (один твір на вибір)	
54-55	2	Контрольна робота № 5 Контрольний твір на тему «Щастя не в скрині, а в серці».	
ТЕМА 4. ВІД СМІШНОГО ДО ВЕЛИКОГО			
56	1	Гумористичні твори. Гумористичне й сатиричне зображення. Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, байки, усмішки, гуморески, співомовки тощо Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних творів Степана Руданського «Добре торгувалось» . ТЛ: гумореска, співомовка, інверсія	
57	1	Почуття гумору, висміювання моральних вад у співомовках «Запорожці у короля», «Торбин брат».	
58	1	Гумористичне й сатиричне в гуморесках Павла Глазового «Еволюція», «Найважча роль» .	Напам'ят ь одну гумореску
59	1	Викривальна спрямованість гуморесок «Заморські гості», «Похвала».	
60	1	Байка як літературний жанр. Гумор і сатира в байках.	

		Леонід Глібов — визначний український байкар і поет. Алегоричний зміст та мораль байки « Муха і Бджола ». ТЛ: байка, алегорія, мораль	
61	1	Викривальна і повчальна спрямованість байок Л. Глібова « Щука », « Жаба і Віл ». Роль гумору в житті українців.	
62	1	Розвиток мовлення № 3 Інценізація байок Л. Глібова.	
63	1	Позакласне читання № 4 Степан Руданський «Окуляри», «Розумний панич», «Лінивий», «Гуменний», «Свиня свинею». Павло Глазовий «Кухлик», «Допитливий син». Петро Ребро «Козацькі жарти» (два — три твори на вибір).	
64	1	Контрольна робота № 6 «Від смішного до великого» (тест).	
65-66		Біографічна та автобіографічна література як різновид дитячої пізнавальної літератури. (загальне ознайомлення). Людмила Старицька-Черняхівська «Хвилини життя Лесі Українки» (фрагменти). Володимир Панченко «Молоді літа Володимира Винниченка» (фрагменти). Микола Славинський «Її благословив Господь» (фрагменти). (один текст на вибір)	
67	1	Тексти із ЗМІ (загальне ознайомлення). Медіатексти: візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, комп'ютерні ігри; реклама (тематика медіатекстів відповідає віковим особливостям дітей — на вибір учителя).	
68-69	2	Література рідного краю № 3-4. Ознайомлення з пригодницькими, фантастичними, гумористичними творами письменників-земляків.	
70	1	Бесіда за творами, що викликали найбільше роздумів, суперечок і зацікавлення (урок-підсумок). Література на літо.	

I СЕМЕСТР

РОЗДІЛ 1. ПІСЕННІ СКАРБИ РІДНОГО КРАЮ

ТЕМА 1. ЧАРІВНА МЕЛОДІЯ СЛОВА

УРОК 1

ВСТУП. РОЛЬ І МІСЦЕ ПІСНІ В ЖИТТІ УКРАЇНЦІВ. ГОЛОВНІ КАЛЕНДАРНІ ОБРЯДИ. ПІСНЯ – МУЗИЧНО-ПОЕТИЧНИЙ ЖАНР ФОЛЬКЛОРУ. НАРОДНА ОБРЯДОВА ПІСНЯ, ЇЇ РІЗНОВИДИ. ЗВ'ЯЗОК ЗІ СТАРОДАВНІМИ ОБРЯДАМИ. ВАРІАНТНІСТЬ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ.

ТЛ: народна пісня

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

розуміє та відтворює зміст почутих пісень, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

знає про виникнення обрядової поезії, її різновиди; читає народні пісні відповідно до особливостей інтонації; розрізняє особливості народних пісень відповідно до їх жанрово-родової належності та стильових ознак; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу пісень.

Робота з епіграфом

А пісня — це душа. З усіх потреб потреба.

Лиш пісня в серці ширить межі неба.

*На крилах сонце сяйво їй лиша.
Чим глибша пісня, тим ясніш душа.*

Іван Драч

- Як ви розумієте слова епіграфа?
- Доберіть епітети до слова *пісня*.
- На вашу думку, з чим ще можна порівняти пісню?

Гра «Дешифрувальник»

Учні об'єднуються у групи та мають відгадати вислови про пісню відомого українського письменника Олександра Довженка. Кожній цифрі відповідає буква в алфавіті.

Гра «Дешифрувальник»

А	Б	В	Г	Ґ	Д	Е	Є	Ж	З	И
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
І	Ї	Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ь	Ю	Я
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33

1 вислів

24 15 21 1 13 18 22 31 15 1 20 12 22 18 33 — 27 7 2 7 10 6 19 18 18 1 6 24 29 1
24 15 21 1 13 18 22 31 15 19 4 19 18 1 21 19 6 24, 27 7 14 19 4 19 22 16 1 3 1.

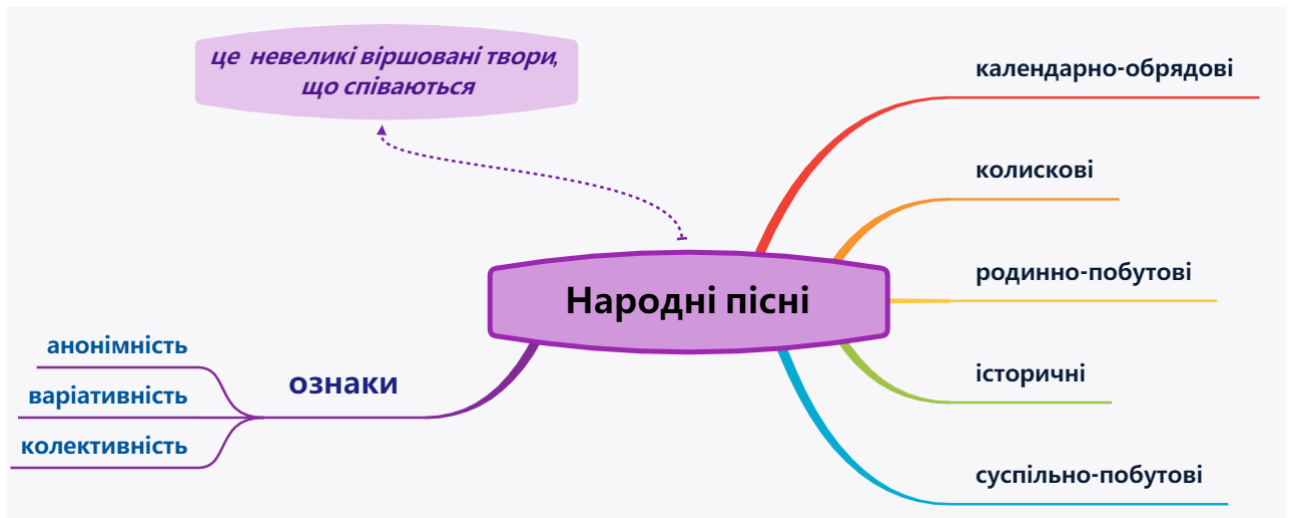
Розгадка: Українська пісня — це бездонна душа українського народу, це його слава.

2 вислів

24 15 21 1 13 18 22 31 15 1 20 12 22 18 33 — 27 7 4 7 18 12 1 16 31 18 1
20 19 7 23 11 28 18 1 2 12 19 4 21 1 25 12 33 24 15 21 1 13 18 22 31 15 19 4 19
18 1 21 19 6 24.

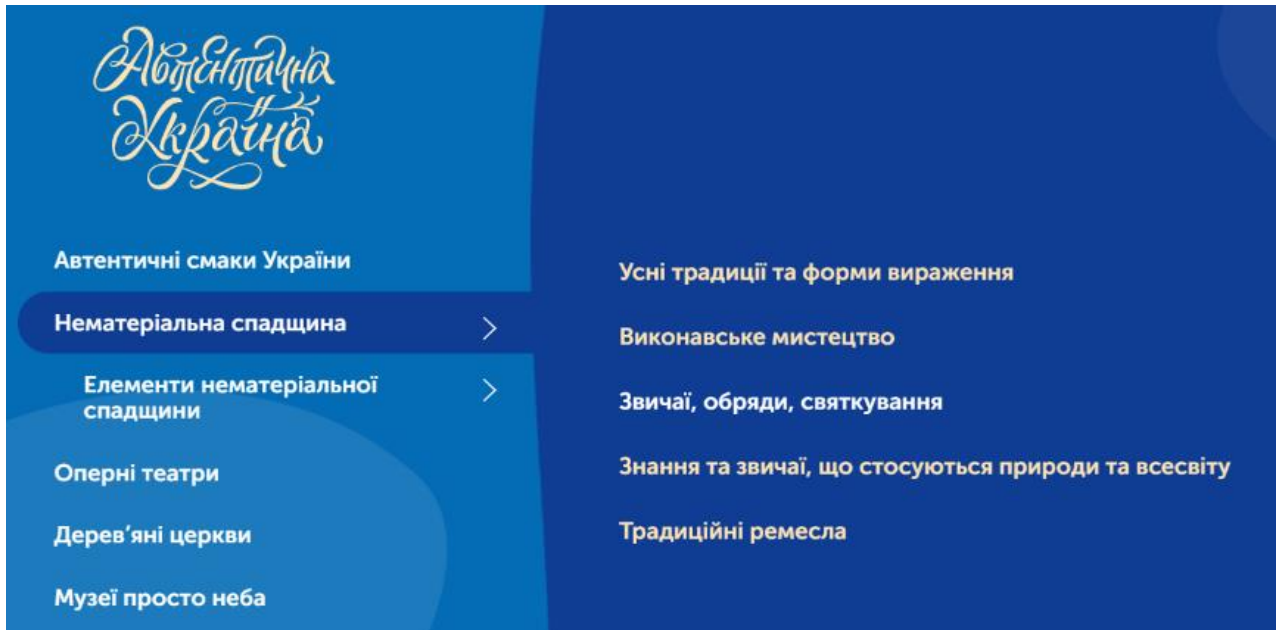
Розгадка: Українська пісня — це геніальна поетична біографія українського народу.

Працюємо з ментальною картою

Випереджувальне завдання «Традиції та обряди українців»

Перегляньте вдома матеріали сайту «Автентична Україна», а саме розділ «Нематеріальна спадщина» за посиланням <https://authenticukraine.com.ua/>.

- Що належить до нематеріальної спадщини українців?
- Як виник фольклор?
- Чому народна творчість «усна»?

Дізнайтеся більше про пісенну історію сучасної України. У День Незалежності України 24 серпня 2020 року популярні українські артисти у центрі столиці виконали попури та заспівали найвідоміші пісні за роки незалежності держави.

<https://www.youtube.com/watch?v=tYp9O1MzTaU>

Прийом «Відстрочена відгадка»

Учням пропонується завдання, відповідь на яке вони знаходять в процесі вивчення нового матеріалу. Обговорення відбувається в кінці уроку під час закріплення нового матеріалу.

Запитання, на які учні мають дати відповіді:

- Чи актуальні календарно-обрядові пісні в наш час?
- Чому українська пісня має таку енергетику?

Прийом «Дивуй»

Учитель або учні діляться цікавою інформацією, що стосується теми уроку.

Цікаві факти про українські пісні

✓ Україна посідає перше місце серед країн світу за кількістю народних мистецьких творів. Так, у Фонді ЮНЕСКО зберігається 15,5 тисяч українських народних пісень. Наприклад, на другому місці Італія з 6 тисячами пісень.

✓ Першим народним пісням понад 1000 років. Україномовна народна музика зародилася в період 9 століття у часи становлення Київської Русі.

✓ Пісня «Щедрик» українського композитора Миколи Леонтовича відома в усьому світі як найпопулярніша різдвяна пісня. Вона звучить у кінострічках «Сам удома», «Міцний горішок», фільмах про Гаррі Поттера та багатьох інших.

- ✓ Перша у світі пісня, яка пролунала в космосі, була українською. 12 серпня 1962 року на навколоземну орбіту запустили новий космічний корабель, яким керував космонавт-українець Павло Попович. Пролітаючи над рідним краєм, він вирішив вийти в ефір з привітанням до людей і на прохання конструктора Сергія Корольова заспівав пісню на слова українського поета Михайла Петренка «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...».

Для тих, хто хоче знати більше!

Перейдіть за посиланням та дізнайтеся більше про українські народні пісні.

Радіо «Максимум» підготували перелік із 23 українських народних композицій, які має знати кожен.

https://maximum.fm/15-ukrayinskih-narodnih-pisen-yaki-maye-znati-kozhen-iz-nas_n128040

«Хвилинка творчості»

«Синквейн»

Складіть синквейн на тему «Пісня».

Слово «синквейн» походить від французького слова «п'ять» і означає «вірш, що складається з п'яти рядків».

ПРАВИЛА НАПИСАННЯ СИНКВЕЙНУ

- 1 РЯДОК
ІМЕННИК, ЩО СТОСУЄТЬСЯ ТЕМИ
- 2 РЯДОК
ДВА ПРИКМЕТНИКИ, ЯКІ РОЗКРИВАЮТЬ ТЕМУ
- 3 РЯДОК
ТРИ ДІЄСЛОВА
(ДІЇ, ЯКІ ВИКОНУЄ ІМЕННИК)
- 4 РЯДОК
ФРАЗА ІЗ ЧОТИРЬОХ СЛІВ, ЯКА РОЗКРИВАЄ СУТЬ ТЕМИ; ОСОБИСТА ДУМКА ПРО ТЕМУ
- 5 РЯДОК
ІМЕННИК ЯК ПІДСУМОК

Робота з чеклистом

Найвідоміші українські пісні у світі

"Щедрик" - це українська різдвяна пісня, яку щороку виконують по всьому світу в різних варіаціях.

В англійському варіанті вона отримала назву Carol of the Bells. Почути англійську версію "Щедрика" можна у таких культових фільмах як "Сам удома", "Гаррі Поттер", "Міцний горішок-2".

"Дикі танці"

У 2004 році українська співачка Руслана Лижичко принесла Україні першу перемогу на Євробаченні зі своєю піснею Wild Dances ("Дикі танці"). Музику до пісні написала сама Руслана, надихнувшись музичними традиціями гуцулів.

"Червона рута"

Одна з найвідоміших українських пісень у світі. Композицію виконували Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, Тарас Чубай.

"Ой, смереко"

Пісню написав 1969 року Любомир Яким для ансамблю "Троїсті музики".

Так, у 2018 році завдяки франківчанці Олександрі Козак "Ой, смереко" заспівали у 20 країнах світу.

"Плине кача по Тисині"

Ця тужлива пісня відома з кінця 1930-х років і, за деякими даними, була створена повстанцями

Карпатської України. По-новому "Кача..." зазвучала під час Революції Гідності. Після подій на Майдані цей народний плач за загиблими почув увесь світ.

Електрофолк від ONUKA

Особливістю гурту ONUKA є використання національних народних мотивів та інструментів в електронній музиці.

Джамала "1944"

Українська співачка кримськотатарського походження Джамала зробила немало для популяризації вітчизняної музичної продукції у світі. Підтвердженням є

яскравий триумф на "Євробаченні-2016"

"Плакала"

Пісня, завдяки якій гурт KAZKA отримав безпрецедентну популярність. Понад 380 мільйонів переглядів на ютубі, лідерські позиції в iTunes і Apple Music, підкорений Shazam та незліченна кількість каверів.

"Стефанія"

Kalush Orchestra - український хіп-хоп-гурт, який поєднує етнічні мотиви із сучасним звуком, використовуючи народні інструменти.

Із піснею "Стефанія" стали переможцями "Євробачення-2022"

Go_A - Shum

Гурт Go-A з композицією "Шум" довів, що українські пісні – це стильно, сучасно, концептуально.

Уперше україномовний трек увійшов до глобального чарту Billboard 200 і посів перше місце у світовому чарті Spotify.

Чеклист можна завантажити за посиланням

<https://drive.google.com/file/d/1ZYdqG-xNf42Dqs1TD8dtUsXZpLul2n5X/view?usp=sharing>

або скориставшись QR-кодом

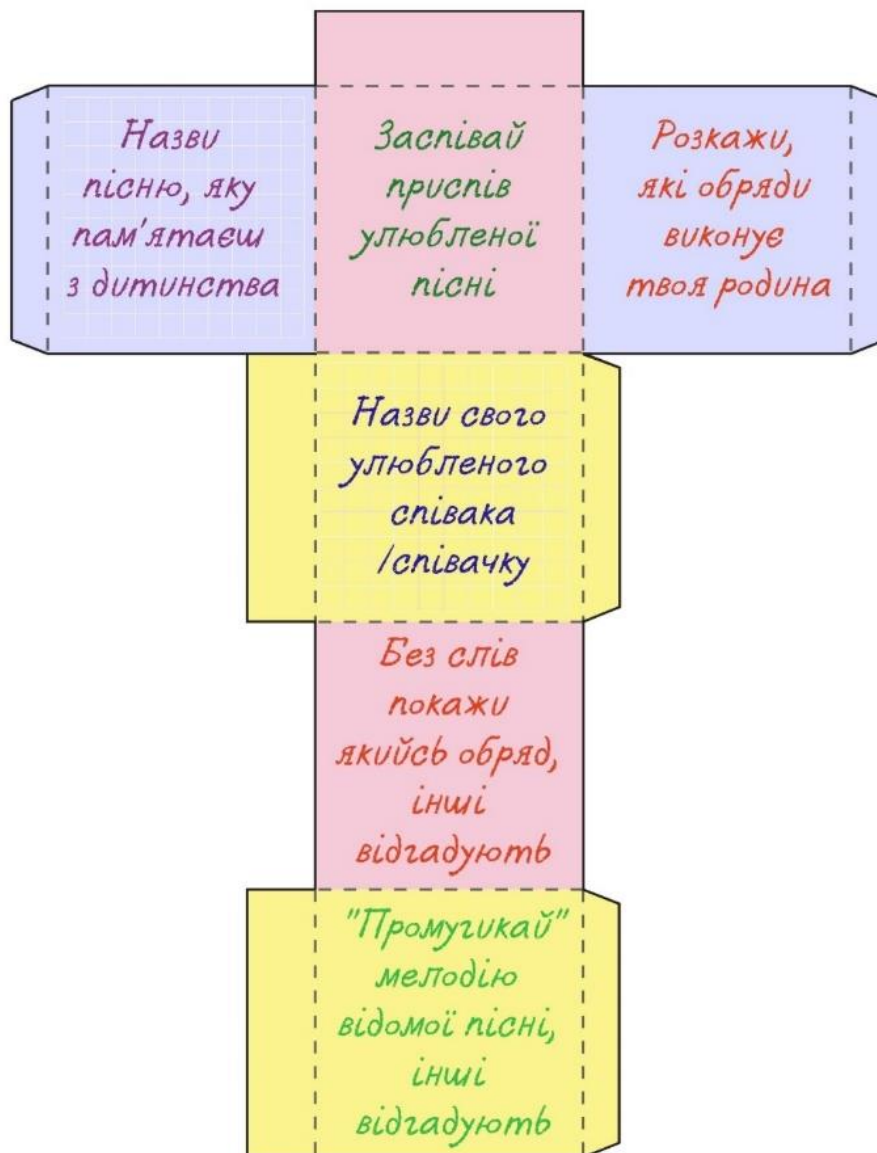
Метод «ПРЕС»

Доведіть чи спростуйте думку, що українські пісні — цінне надбання нашої нації.

- Я вважаю, що...
- На мою думку, ...
- Наприклад, ...
- Отже, ...

Рефлексія

«Кубик Блума»

УРОК 2

ПІСНІ ЗИМОВОГО, ВЕСНЯНОГО ТА ЛІТНЬОГО ЦИКЛІВ.
ПРОВІДНІ МОТИВИ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ. ЗАСОБИ ХУДОЖНЬОЇ
ВИРАЗНОСТІ В ПІСНЯХ. ОСОБЛИВОСТІ ПІСЕНЬ ЛІТНЬОГО
ЦИКЛУ: РУСАЛЬНІ ПІСНІ «У РЖІ НА МЕЖІ», «ОЙ БІЖИТЬ,
БІЖИТЬ МАЛА ДІВЧИНА», «ПРОВЕДУ Я РУСАЛОЧКИ ДО БОРУ».

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; усвідомлює необхідність розумової та інтелектуальної діяльності для розвитку людини.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

знає особливості фольклору, пісні зимового, весняного, літнього циклів; розрізняє їх; знає назви та зміст пісень, використовуючи невербальні засоби (інтонацію, силу голосу, логічні наголоси, темп, паузи, міміку, жести, пози); представляє текстову інформацію, використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту.

Календарно-обрядові пісні

Пісні літнього циклу

русальні

купальські

жниварські

Пісні зимового циклу

колядки

щедрівки

Пісні весняного циклу

веснянки

гаївки

гагілки

Мініпроект «Фольклорна світлиця»

Використовуючи подану інформацію, проведіть спостереження-дослідження та створіть блог (можна паперовий) «Я етнограф».

Пісні літнього циклу

Русальні пісні виконують влітку під час Зелених свят, коли найбільше квітує земля.

Купальські пісні супроводжують розваги молоді під час свята Купайла: запалювання вогнища, плетіння вінків, прикрашання Марени (жіночого дерева), спалювання ляльки Купала.

Жнивварські (зажинкові, жнивні, обжинкові) пісні возвеличували господарів та хліборобську працю.

Пісні зимового циклу

Колядки. Провідними мотивами цих пісень було уславлення Ісуса Христа, родинне благополуччя, кохання та возвеличення господарської праці.

Щедрівки — щедрі віршовані побажання добра, здоров'я, злагоди та достатку рідним, друзям, гостям.

Пісні весняного циклу

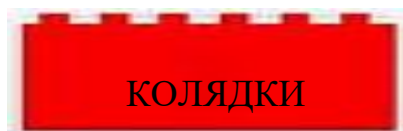
Веснянки, гаївки, гагілки

Пісні-закликання весни, коли люди намагалися пришвидшити тепло. Провідними мотивами веснянок була турбота про майбутній добробут, замовляння врожаю, побажання й заклики.

ЛЕГО-плутанина

На кожній цеглинці написані різновиди календарних пісень.

Учитель читає назву пісні — учні підносять цеглинку відповідного кольору.

«Нова радість стала» «Добрий вечір тобі, пане господарю!»

«Щедрик, щедрик, щедрівочка»,
«Щедрівочка щедрувала», «Сидить баба на припічку», «Ой сивая та й зозуленька»

«Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку»,
«Купайло, Купайло!»

ЖНИВАРСЬКІ ПІСНІ

«Маяло житечко, маяло»,
«Там у полі криниченька».

РУСАЛЬНІ ПІСНІ

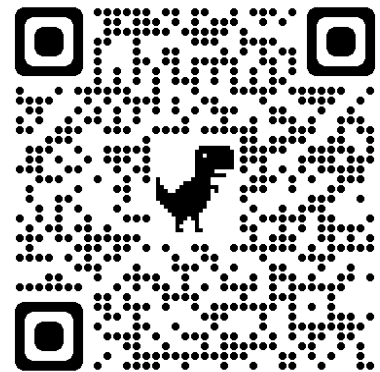
«У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала
дівчина», «Проведу я русалочки до бору».

ВЕСНЯНКИ

«Ой весна, весна — днем красна», «Ой кувала
зозуленька», «Кривий танець», «Подоляночка»

Фольклор по-сучасному

У 2021 році на «Євробаченні» від України була представлена веснянка, але за правилами конкурсу не можна виконувати народну пісню. Тому закликати весну гурт «Go A» взявся осучасненою композицією «Шум» на слова Катерини Павленко. В оновленій версії було змінено повністю текст пісні, але за основу взято веснянки, які звучали на території України в різних регіонах, і замість «сію, вію конопелечки» Катерина заспівала «сію, сію конопелечки».

УРОК 3-4

КУПАЛЬСЬКІ ПІСНІ «ЗАПЛЕТУ ВІНОЧОК», «ОЙ ВІНКУ МІЙ, ВІНКУ», «КУПАЙЛО, КУПАЙЛО!». ЖНИВАРСЬКІ ПІСНІ «МАЯЛО ЖИТЕЧКО, МАЯЛО», «ТАМ У ПОЛІ КРИНИЧЕНЬКА».

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; розвиває творчу уяву, логічне мислення; визначає потребу додаткової інформації, шукає її в мережі Інтернет та інших джерелах.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

знає особливості пісень літнього циклу; розрізняє їх; знає їх назви та зміст, пояснює особливості будови; виявляє спільне й відмінне між народною та авторською піснею; створює власне висловлення, спираючись на досвід і почуття, використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби; користується медіазасобами, працює з інформацією, критично аналізуючи її.

Робота в групах «Досліджуємо слово»

Об'єднайтеся в групи та поясніть значення слів.

1 група — Зелені свята, клечання.

Зелені свята — народна назва циклу слов'янських свят язичницького походження, що охоплює кілька днів перед Трійцею та часом перші дні Троїцького тижня (після Трійці); або назва конкретного свята.

Клечання — зелена рослинність, якою на Трійцю прикрашають хату, двір.

2 група — русалка, Купайло.

Русалка — міфологічний жіночий образ у багатьох слов'янських народів, що може поставати як водяне божество.

Купайло (Купало) — давньоукраїнський бог родючості, врожайного літа, лікарських рослин та добробуту.

Етнографічна сторінка «Що я знаю про Зелені свята?»

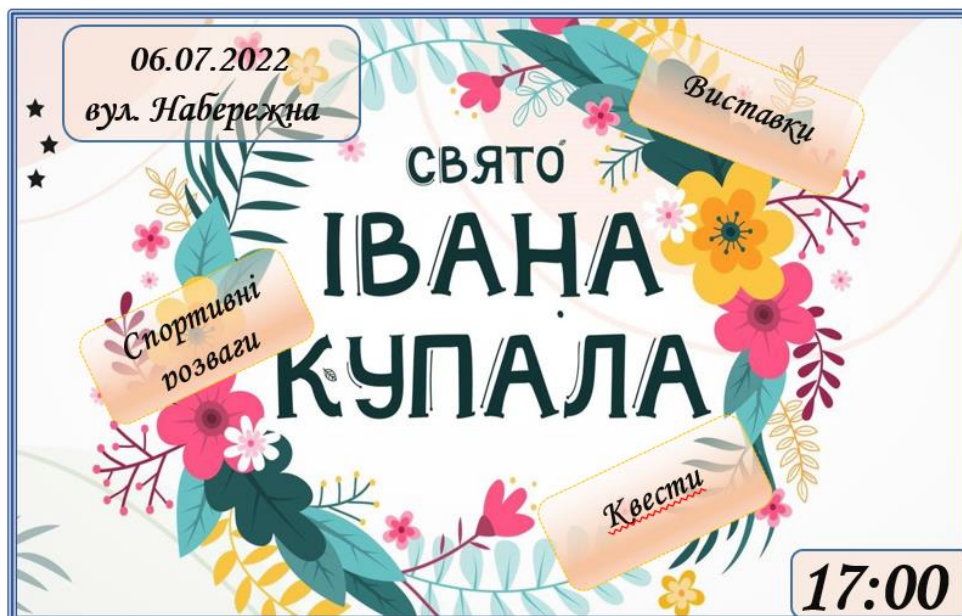
Заповни кожну рубрику таблиці

1.	Коли відзначаються Зелені свята?	<i>Травень, червень</i>
2.	Ще одна назва цього свята —	<i>Трійця</i>
3.	Чи є Трійця в Україні державним святом?	<i>Так</i>
4.	Як називають зелень, котрою прикрашають подвір'я та будинки?	<i>Клечанням</i>
5.	Назвіть трави, які зазвичай можна було знайти у букетах на Зелені свята.	<i>Любисток, осока, материнка, чебрець, полин, м'ята</i>
6.	Назвіть пісні, котрі виконували на Трійцю.	<i>«Ой біжить, біжить мила дівчинка», «У ржі на межі, на кривій березі», «Проведу я русалочку до бору»</i>

Творчий проєкт «Афіша»

Афіша — один із видів реклами, оголошення, у якому вказується дата, час і місце проведення будь-якого громадського заходу.

Уявіть себе художниками і за допомогою власноруч створеної афіші запросіть усіх охочих на свято Івана Купала.

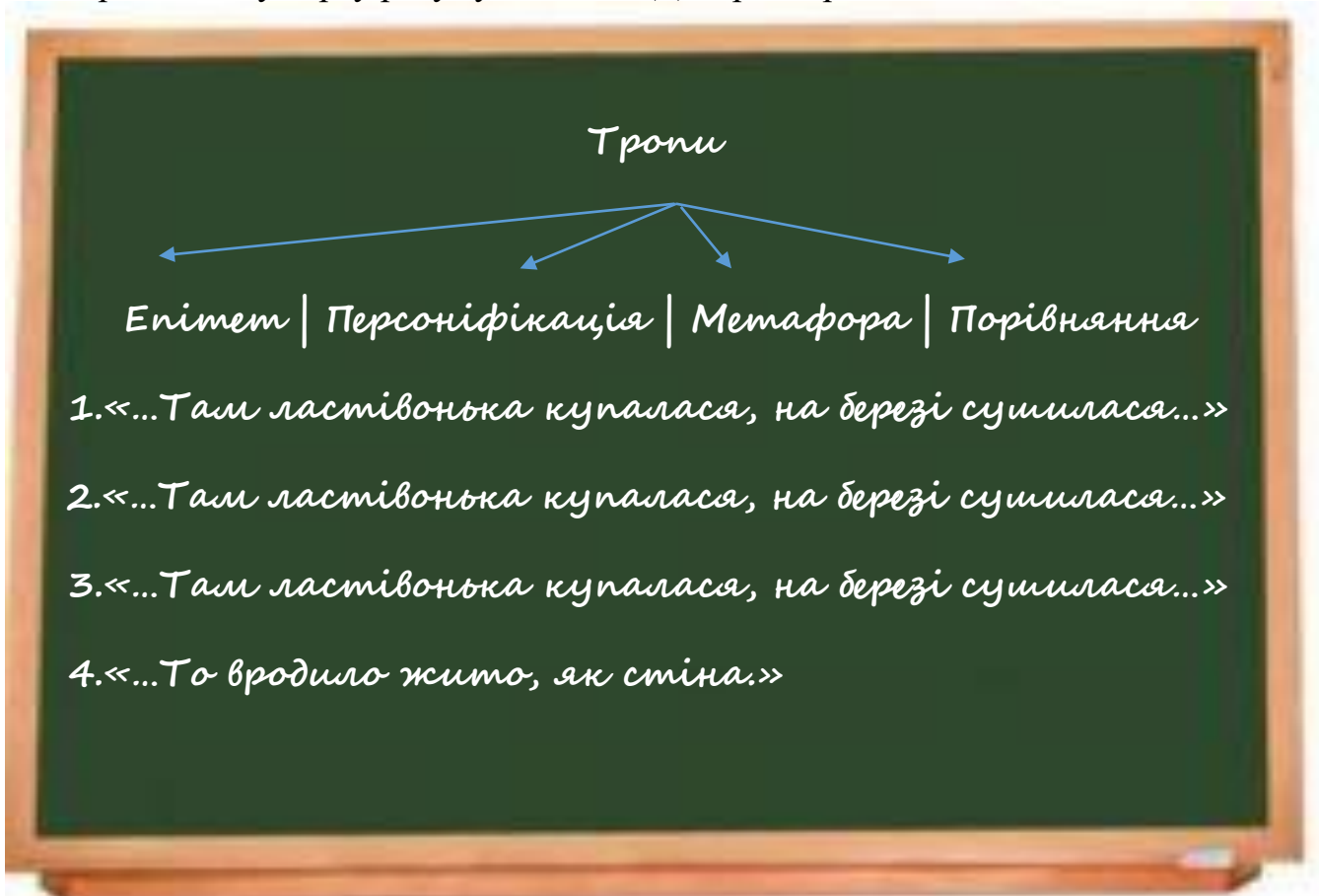

Вікторина «Із якої пісні рядок?»

- «Ой що росте без кореня,
А що біжить без повода,
А що цвіте без цвіту?» (*«Ой біжить, біжить мила дівчина»*)
- «Зимувало в пір'ячку,
Літувало в зіллячку» (*«Купайло, Купайло»*)
- «Ви дівочки, подружки,
Да дайте мені сорочки...» (*«У ржі на межі, на кривій березі»*)
- «Добрії були женці —
Дівчата й молодці.
Дівчата — косаті
А хлопці — вусаті» (*«Там у полі криниченька»*)
- «Ідіть, русалоньки, ідіте,
Та нашого жита не ломіте» (*«Поведу я русалоньку до бору»*)
- «Ой полинь, віночку, прудко за водою
На щастя, на долю милого зі мною» (*«Заплету віночок»*)
- «Нехай же я у stodолі одпочину,
Поки вивезуть знов на ниву» (*«Маяло житечко, маяло»*)

Карта розуму «Тропи»

Користуючись визначеннями художніх засобів та записами на дошці, створіть власну карту розуму в зошиті. Доберіть приклади.

Метафора — це художній засіб, який полягає у перенесенні ознак одного предмета чи явища на інший за їхньою схожістю. («...Там ластівонька купалася, на березі сушилася...»)

Епітет — це художнє означення предмета або події, що надає емоційну характеристику. («...На пухкі паляниці.»)

Персоніфікація (уособлення) — це різновид метафори, у якому ознаки істоти переносяться на неістоту. («Котився віночок з поля...»)

Порівняння — це вираз, у якому зіставлено два схожі у певній характеристиці предмети або явища із метою визначення певних рис одного через порівняння з іншим.

Словесне малювання

Якою у вашій уяві постає русалонька? Спробуйте описати її, використовуючи епітети та порівняння.

Робота в групах

Розкажіть про свято Івана Купала, об'єднавшись в групи.

Група «Географи»

Розкажіть про час та місцевість, де відбуваються святкування.

Група «Ботаніки»

Розкажіть про рослини, які використовують в обрядах під час святкування.

Група «Етнографи»

Розкажіть про традиції та звичаї на Івана Купала.

Перейдіть за посиланням та прослухайте пісню, яку традиційно виконують під час свята Івана Купала.

Гра «Репортаж»

Ні для кого не є секретом, що Україна є найбільшим експортером зерна у світі. Уявіть, що стартував «Марафон хороших новин», і ви маєте провести репортаж зі свята обжинків. Висвітліть, використовуючи фольклорний матеріал, події по-сучасному. Оберіть представників журналістської команди, які працюватимуть у імпровізованій студії, та репортера, що братиме інтерв'ю на місці подій. Скористайтеся інформацією підручника, інтернет-сайтів та соцмереж.

УРОК 5

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЕНЬ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ: «ОЙ ХТО, ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ», «ЗАСІВНА», «НОВА РАДІСТЬ СТАЛА», «ДОБРИЙ ВЕЧІР ТОБІ, ПАНЕ ГОСПОДАРЮ!», «ЩЕДРИК, ЩЕДРИК, ЩЕДРІВОЧКА»

ТЛ: анафора

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; усвідомлює необхідність розумової та інтелектуальної діяльності для розвитку людини.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

знає особливості фольклору, характеризує вплив окремих деталей, зокрема художніх, на сприйняття тексту пісні; визначає спільні та різні елементи і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту; користується медіазасобами, працює з інформацією, критично аналізуючи її, представляє текстову інформацію, використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт.

НАРОДОЗНАВЧА ХВИЛИНКА

Перейдіть за посиланням та дізнайтеся більше про зимові традиції давніх українців. Поясніть походження слова «коляда».

ПРОЄКТНА РОБОТА В ГРУПАХ

Об'єднавшись у групи, підготуйте повідомлення:

- 1) про День святого Миколая в Україні;
- 2) про народні традиції святкування Різдва;
- 3) про традиції Щедрого вечора в Україні.

ЦЕ ЦІКАВО!

Перейдіть за посиланням та дізнайтеся більше про святого Миколая, прослухавши розповідь Сашка Лірника. Поясніть, чому день Святого Миколая святкують двічі на рік. (Джерело — ютуб-канал «Суспільне Новини»).

СКЛАДАЄМО СЕНКАН

Розгляньте марку «Укрпошти», присвячену святому Миколаю (2006 рік). Використовуючи зображення, складіть сенкан, присвячений історії святого.

КАРТИННА ГАЛЕРЕЯ

Розгляньте картини українських художників, присвячені циклу зимових свят українців, та виконайте запропоновані завдання.

Іван Марчук «Ніч на Різдво»: від цієї картини віє спокоєм, навіть магічним спокоєм, зима — справжня, сніжна, світло у вікні — тепле та заспокійливе.

Ми можемо уявити, хто ж зустрічає свято у хаті? Сім'я, що вже лаштується до вечері, тихенько перемовляється за столом, чи хтось зовсім самотній мріє про чудо у цю різдвяну ніч? Опишіть те, що уявляєте. (Джерело — gallery101.com.ua)

«ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ»

- Напишіть есе «Традиції Святвечора в моїй родині».
- Створіть допис у соцмережі АБО індивідуально чи разом із однокласниками / однокласницями створіть відео про традиції святкування Різдва чи Щедрого вечора. Перегляд організовується в закритій групі класу, а результати обговорюють в коментарях під відео або офлайн на уроці.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

На основі бестселера «Книга-мандрівка. Україна» від креативної агенції Green Penguin Media було створено мультсеріал. У ньому є серія, присвячена Миколі Леонтовичу. Перейдіть за посиланням та перегляньте її. Обговоріть з однокласниками / однокласницями те нове, про що ви дізналися. (Джерело — ютуб-канал «Книга-мандрівка. Україна»).

ЦЕ ЦІКАВО!

У тексті щедрівки ми знаходимо інформацію про приліт ластівки. Перейдіть за посиланням та дізнайтеся, чому ж ластівка прилетіла серед зими. (Джерело — сайт LOVEUKRAINE. З Україною в серці)

ЦЕ ЦІКАВО!

Яка українська календарно-обрядова пісня пов'язує фільми про Гаррі Поттера, «Сам удома», «Міцний горішок» і мультфільм «Сімпсони»? Цю пісню знають у всьому світі під назвою Carol of the Bells, Ukrainian Bell Carol, Ukrainian Carol. Перейдіть за посиланням та прослухайте її виконання різними мовами світу. Прокоментуйте популярність української мелодії. (Джерело — ютуб-канал «Новий погляд»).

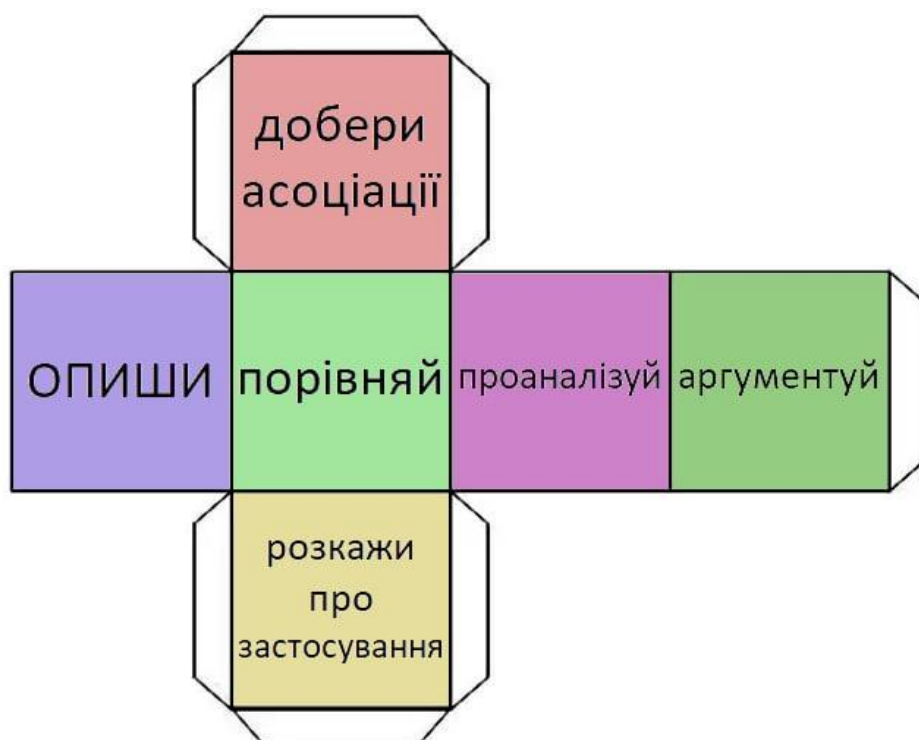
«ДІАГРАМА ВЕННА»

Використовуючи діаграму Венна, запишіть спільне та відмінне між колядками та щедрівками. Прокоментуйте свої записи.

КУБУВАННЯ

«КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ»

ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИКТАНТ

1. Які пісні належать до зимового циклу календарно-обрядових пісень?
2. Назвіть різновиди пісень зимового циклу.
3. Назви дату, коли доречно виконувати «Ой хто, хто Миколая любить».
4. З яким святом вітають, засіваючи?
5. Поясни значення слова «гаразди» («Засівна»).
6. Які рослини згадуються в пісні «Засівна»?
7. Які тварини та птахи згадуються в пісні «Щедрик, щедрик, щедрівочка»?
8. На яке свято ходили з «козою»?
9. Скільки свят згадується в колядці «Добрий вечір тобі, пане господарю!»?
10. Що таке анафора?
11. Хто з українських композиторів прославив українську щедрівку на весь світ?

РОБОТА З ТЕКСТОМ

Доповніть ментальну карту прикладами з календарно-обрядових пісень зимового циклу.

ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ

Самостійно або разом із друзями запишіть відеовиконання колядки або щедрівки.

«ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ»

Створіть вітальну листівку з нагоди Різдва, використавши слова з відомих вам колядок.

УРОК 6

ОСОБЛИВОСТІ ВЕСНЯНОК «ОЙ ВЕСНА, ВЕСНА – ДНЕМ КРАСНА», «ОЙ КУВАЛА ЗОЗУЛЕНЬКА», «КРИВИЙ ТАНЕЦЬ»

ТЛ: повтор (рефрен)

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прослуховуванням весняних пісень; розуміє роль і значення весняних пісень у житті українського народу; коментує їх зміст.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

читає весняні пісні відповідно до особливостей інтонації; відтворює зміст почутих пісень; визначає провідний мотив; характеризує вплив окремих деталей, символів на сприйняття тексту пісень.

Асоціативний кущ

За зразком складіть асоціативний кущ епітетів до слова «весна».

Теорія літератури

Повтор (рефрэн, у піснях — це приспів) — певні фрази у творах, які повторюються для наголошення певної думки, або група слів, які повторюються в кінці кожної строфи.

Розглянувши схему-підказку, продовжте речення «Веснянка — це...»

Робота в групах «Скажіть правильну відповідь»

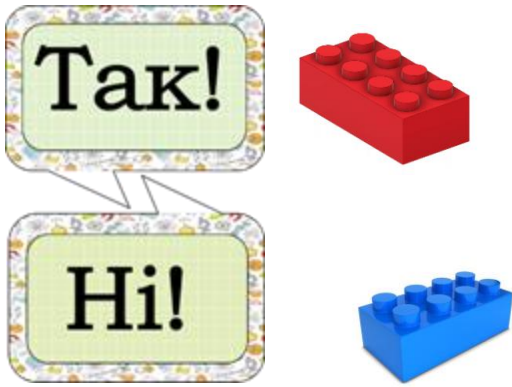
Народознавці (1 група)

- Які пори року названі у веснянках і чому?
- Які ви знаєте веснянки?
- Які цікаві обряди пов'язані з виконанням веснянок?
- Під час яких народних свят виконували веснянки?

Літературознавці (2 група)

- Веснянка — це...
- Як ще називали веснянки?
- Назвіть провідні мотиви веснянок.
- Рефрен — це...

Гра «Так чи ні?»

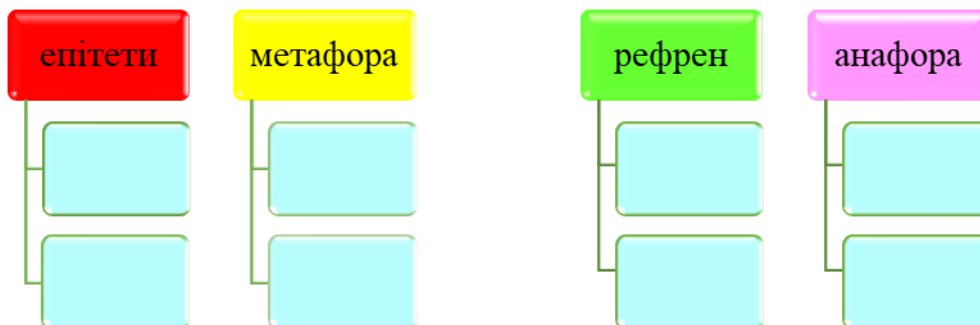

За допомогою цеглинок Lego спростуйте або підтвердьте речення.

- «Ой кувала зозуленька» — це веснянка (так).
- У календарно-обрядових піснях є автор (ні).
- До весняного циклу належать колядки, щедрівки та русальні пісні (ні).
- Група слів, яка повторюються, — це рефрен (так).
- Під час виконання веснянок стрибають через багаття (ні).
- У веснянці «Кривий танець» дівчата насміхалися з хлопців (так).
- Дівчата, прискорюючи прихід весни, співали та водили хороводи (так).

Карта розуму «Тропи»

Знайдіть художні засоби у веснянках.

Гра «Буріме»

Методична ремарка. **Буріме** — це літературна гра, що зародилася у Франції ще у XVII ст. (фр. *bouts-rimés* — «римовані закінчення»), яка полягає у створенні віршів на задані рими.

За наведеною римою складіть пісеньку-веснянку.

.....весна. ....зима.
.....дiва. ....весна.
.....квіти. ....травичка.
.....віти. ....вербичка.

Спостереження-дослідження «Пошук пісенних символів»

Знайдіть у веснянках символи.

Весна — символ нового життя, надії на майбутнє.

Житечко — символ життя і добробуту.

Віночок — символ гідності, нескінченності роду, дівочої краси.

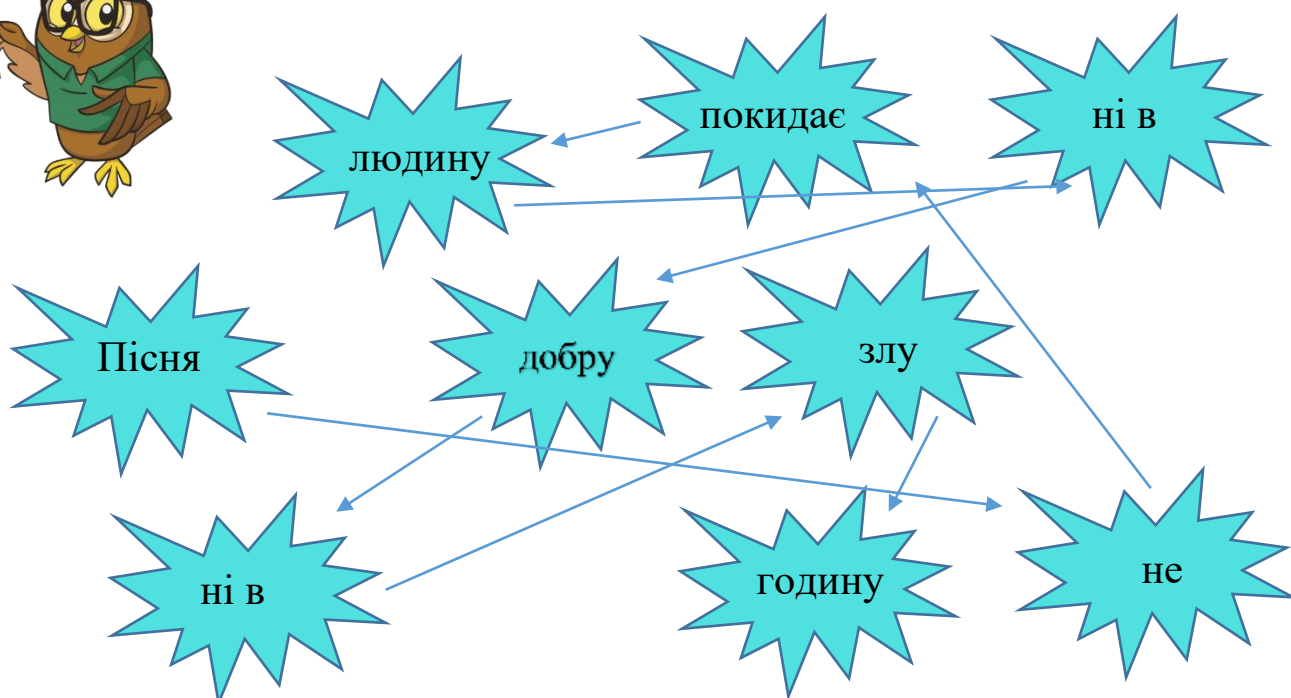
Барвінок — символ життєвої сили, провісник весни.

Лада — символ любові, гармонії, богиня весни.

Зозуля — провісниця весни, довгого віку і водночас символ суму, туги за минулим.

Рубрика «Складіть прислів'я»

Робота в мікрогрупах

«Створення реклами за прочитаними творами»

Розділити клас на мікрогрупи, кожна з яких буде готувати рекламний проєкт.

1 група: словесний опис реклами.

2 група: створення постеру (рекламного плакату).

3 група: створення скрапбукінгу (оформлення на аркуші паперу малюнків чи світлин на задану тему).

4 група: інсценізація.

УРОК 7

НАРОДНІ КОЛИСКОВІ ПІСНІ «ОЙ ТИ, КОТЕ, КОТОЧОК», «ОЙ НУ, ЛЮЛІ, ДИТЯ, СПАТЬ»

ТЛ: колискова.

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

висловлює власні міркування про особливості колискових пісень; розуміє значення і роль колискових пісень; коментує власне розуміння змісту творів.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

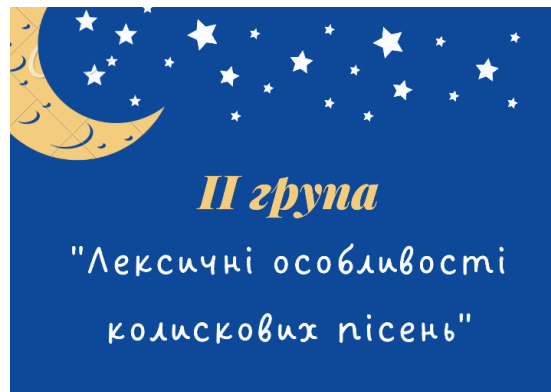
читає колискові пісні з урахуванням лексичних та інтонаційних особливостей; характеризує вплив окремих деталей, зокрема художніх, на сприйняття тексту пісні; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прослуховуванням колискових пісень.

ВИВЧАЄМО ТЕОРІЮ ЛІТЕРАТУРИ: КОЛИСКОВА ПІСНЯ

Розглянувши схему-підказку, продовжте речення «Коліскова пісня — це...».

РОБОТА В ГРУПАХ «НАВЧАЄМОСЯ СПІЛЬНО»

СКЛАДАЄМО СЕНКАН (СИНКВЕЙН)

- *Ознайомтеся з формулою написання сенкана:*

Сенкан

Перший рядок (одне слово) – тема (іменник).
Другий рядок – опис (два прикметники).
Третій рядок – три дії (три дієслова),
пов'язані з темою.
Четвертий рядок – коротке речення, у
якому автор висловлює своє ставлення до
об'єкта.
П'ятий рядок – одне слово-синонім до
слова-теми.

- У сенкані загубилися слова, і тепер це напівсенкан. Допоможіть йому стати справжнім — доповніть його.

Колискова

Фантастична, _____

_____, присипляє, _____

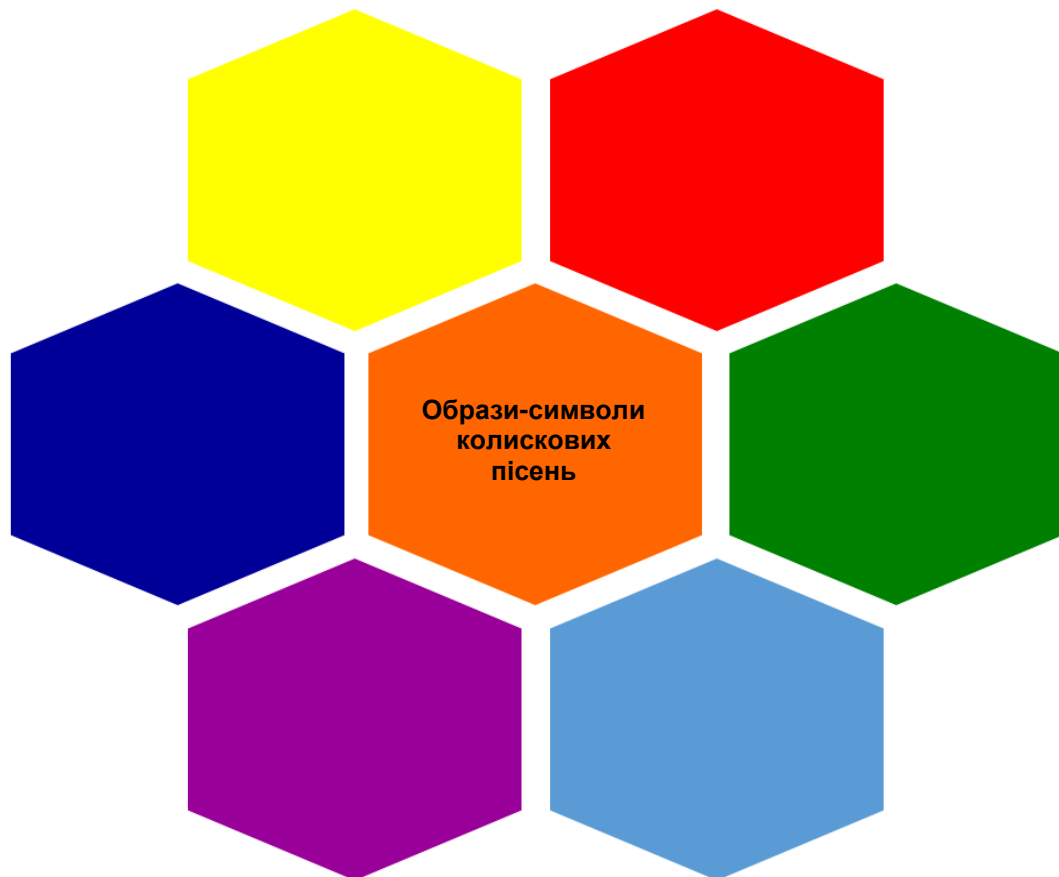
_____ для _____ дитини.

Сон.

- Складіть власний сенкан про колискову пісню.

ГРА «МОЗАЙКА»

Зберіть мозаїку, додавши у порожні чарунки образи-символи, що зустрічаються в колискових «Ой ти, коте, коточок» та «Ой ну, люлі, дитя, спать».

Варіант виконання:

ІНТЕРВ'Ю «ЧИ ЗНАЮ Я НАРОДНІ КОЛИСКОВІ ПІСНІ»

Пригадайте, що таке інтерв'ю.

Інтерв'ю — призначена для поширення в пресі, по радіо і телебаченні бесіда у формі запитань і відповідей з якою-небудь особою. Основним принципом побудови інтерв'ю є діалог.

Уявіть себе репортером. Візьміть інтерв'ю в свого однокласника / однокласниці про колискові пісні.

Орієнтовні запитання:

- Як називається одна з перших пісень, яку чує людина у своєму житті?
- Хто найчастіше співає колискову дитині?
- Що висловлюють у колискових піснях?
- Яким голосом виконують колискові?
- Хто є героями колискових пісень?
- Як мати називає свою дитину в колискових?
- Чи співали вам колискові пісні? Які саме? Пригадайте по можливості кілька рядків.

ВІЛЬНЕ ЕСЕ

Напишіть вільне есе «Мамина колискова — то дитині щаслива доля».

Можете використовувати опорні слова:

ніжність, мама, спокій, сон, тиша, тепло, родина, дитинство, дитя, колиска, ласка, радість, дрімота, місяць, зорі, ніченька, вітерець, любов, задоволення, мудрість, пісня, мелодійність, голос, маля, чари.

РОБОТА В ПАРАХ

Розмалуйте шаблон. Складіть асоціативний куц до поняття «Коліскові пісні».

МЕТОД «ПРЕС»

Доведіть, що в колискових піснях центральним є образ матері.

- Я вважаю, що ...
- Тому що ...
- Наприклад, ...
- Отже, ...

УРОК 8

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ № 1. УСНИЙ ТВІР-РОЗДУМ «У ПІСНІ – ДУША НАРОДУ»

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, планує й організовує власну діяльність.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

висловлює власні міркування; виражає власні судження про порушені у творах проблеми; висловлює в усній формі власні почуття, враження, викликані вивченням народних пісень; аргументує свою думку; аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її.

«ШКАЛА ЕМОЦІЙ»

Позначте свою емоційну готовність до уроку. Простежте, чи змінюватимуться упродовж уроку ваші емоції.

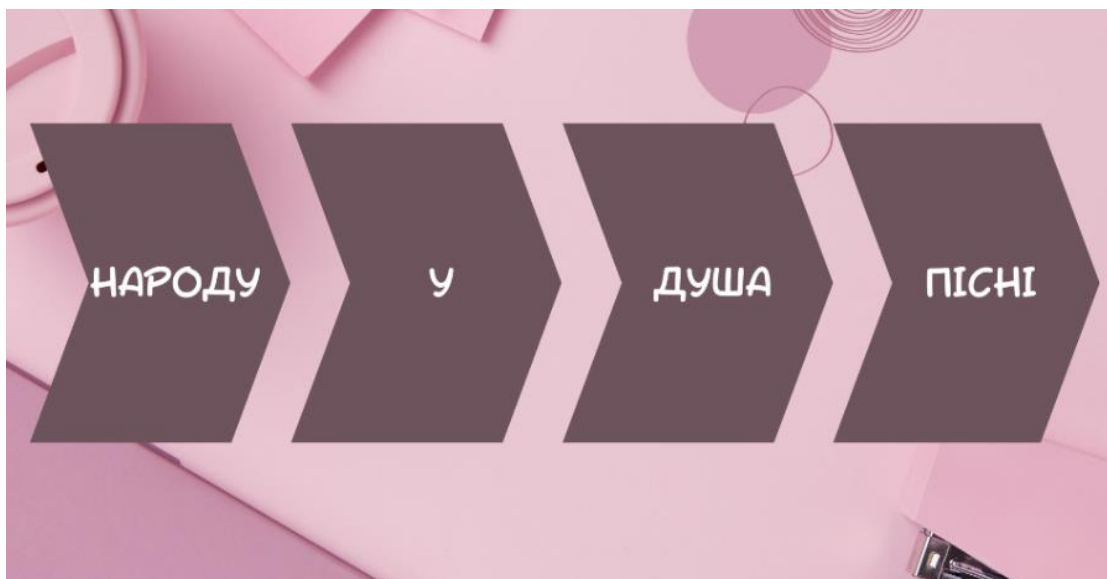

ГРА «ДЕШИФРУВАЛЬНИК»

На картинці зашифровано тему сьогоднішнього усного твору-роздуму.

Відгадайте її.

«У пісні — душа народу»

ГРА «ЧАРІВНИЙ МІШЕЧОК»

Учні дістають з мішечка картки із запитаннями й дають відповіді на них.

- ✚ Що називають народною піснею?
- ✚ Чи справді літературна пісня виникла на підставі народної творчості? Як саме?
- ✚ Які пісні вам запам'яталися? Чим саме?
- ✚ Які ви знаєте обряди? На які цикли їх можна поділити?
- ✚ Що ви знаєте про пісню-гімн? Які її особливості?
- ✚ Чи можна стверджувати, що в піснях — історія українського народу? Аргументуйте відповідь.
- ✚ Чи вважаєте ви пісню великою цінністю? Чому? Поясніть свою думку.
- ✚ Яким чином народна пісня може впливати на людину?
- ✚ У зв'язку з чим народна пісня є актуальною і сьогодні?

«МІКРОФОН»

Прокоментуйте наведені твердження:

- 🎵 Українська пісня — це геніальна поетична біографія українського народу (О. Довженко).
- 🎵 Пісня — це коли душа сповідається (Г. Тютюнник).
- 🎵 Українська пісня — це бездонна душа українського народу, це його слава (О. Довженко).
- 🎵 Бринить-співає наша мова, Чарує, тішить і п'янить (О. Олесь).

УРОК 9

ПІСНІ ЛІТЕРАТУРНОГО ПОХОДЖЕННЯ. ТЕМАТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІСЕНЬ. УРОЧИСТІ ПІСНІ. ГІМН. НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІМН УКРАЇНЦІВ «ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНИ...» ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО ТА МИКОЛИ ВЕРБИЦЬКОГО

ТЛ: гімн

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

визначає особливості пісень літературного походження; аналізує пісню-гімн, її зображувально-виражальні засоби, знає історію створення цього твору і його призначення, співвідносить зміст сприйнятого тексту з культурним та історичним контекстом; будує власне висловлення, спираючись на досвід і почуття, висловлює в усній формі власні почуття та враження від прочитаного.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

розуміє значення державної символіки для кожного українця; коментує власне розуміння значення волі й свободи у житті людини, держави; висловлює власні міркування про любов до Батьківщини, народу, його історії, традицій.

Словник літературознавчих термінів

Слово «*гімн*» — з грецької мови означає «урочиста пісня». Такі пісні вперше виконувалися в Давній Греції як хвала на честь богів та героїв. Згодом традиція поширилася по світу. Такі пісні почали виконувати під час спортивних змагань, різноманітних свят, офіційних прийомів.

Гімн — це урочиста пісня на честь держави, яку зазвичай виконують на святах, офіційних прийомах та військових парадах. Гімн є символом державної

єдності. Кожна країна має свій гімн, обов'язок кожного свідомого громадянина знати свою національну пісню напам'ять. Той, хто не знає гімну, не може називатися патріотом Батьківщини.

«Літературна пісня, її ознаки»

Перейдіть за посиланням і виберіть лише ознаки літературної пісні. (Джерело — liveworksheets.com).

«Гімн. Історія виникнення. Цікаві факти»

Проаналізуйте інформацію, скориставшись QR-кодом. Що є фактами, а що судженнями? Чи знаєте ви, що центр світової спадщини ЮНЕСКО визнав гімн України найкращим у світі? Висловіть свою думку, назвавши аргументи такого світового поцінування. (Джерело — artefact.org.ua).

Робота в групах «Навчаємося спільно»

1 група

- Що найбільше хвилює українців? (За текстом Гімну «Ще не вмерла України...»)
- Що надає впевненості та віри в перемогу борцям за волю?
- Як українці звертаються до самих себе? (Браття) Чому?
- «Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці», — що означають ці рядки з пісні?
- Як необхідно діяти, щоб ворогу не вдалося поневолити Україну?
- Чому ми, українці, переконані, що нам усміхнеться доля?
- Які почуття у кожного українця викликає звучання Гімну?

2 група

- Про яку долю українського народу йдеться в пісні? (*За текстом Гімну «Ще не вмерла України...»*)
- Чому вороги постійно намагаються полонити наш рідний край?
- З якими подіями асоціюється Гімн?
- Які риси характеру притаманні захисникам рідного краю?
- Хто є славними захисниками волі, віри, традицій рідної землі? Кого згадує автор у своєму творі?
- Хто є для вас прикладом героїв-борців за волю Батьківщини?
- А чим ми можемо бути корисними для нашої країни?

Тактильна гра «Символи України»

Одні учні малюють чи пишуть пальчиками на спині один одному народні й державні символи України, а інші мають відгадати.

«Українські простори»

Які географічні назви та поняття згадуються у словах Гімну? З якою метою?

Позначте їх на карті. Чим ще славиться Україна?

Напишіть авторські метафори, додайте власні. Доберіть якомога більше епітетів.

«Зашифровані образи»

Відскануй QR-код та виконай завдання. Розгадай зашифровані образи, добери до кожного по три слова-асоціації.
(Джерело — liveworksheets.com).

Творча майстерня

Тема для есе: «Воля і свобода — це одне і те ж?»

УРОК 10

ДУХОВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ «МОЛИТВА» ОЛЕКСАНДРА КОНИСЬКОГО ТА МИКОЛИ ЛИСЕНКА. ЗВ'ЯЗОК ЛЕГЕНДИ ПРО ДІВЧИНУ-УКРАЇНУ З ДУХОВНИМ ГІМНОМ УКРАЇНИ

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

читає літературні пісні відповідно до особливостей інтонації; визначає основні мотиви пісень; розрізняє відому й нову для себе інформацію.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у поезії явищ; аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу.

Запитання до твору

1. Пригадайте основні ознаки легенди.
2. Якими є основні ознаки поезії?
3. Який дар Господь дав дівчині–Україні згідно з легендою?
4. Чи просила дівчина про подарунок?
5. Чи мала дівчина–Україна якісь прикраси і у що вона була вбрана?
6. Чому сумувала дівчина–Україна? Що стало причиною її страждань?
7. З яким проханням у творі О. Кониського люди звертаються бо Бога?
8. Які ознаки молитви і гімну притаманні твору?

Робота в групах «Навчаємося спільно»

I група — «Бібліографи» готують візитівку письменника.

II група — «Дослідники» вивчають і аналізують легенду про дівчину–Україну.

III група — «Ілюстратори» готують малюнки до обох творів.

Кожна група представляє свій проєкт.

Вправи з ключами

Продовжте рядки «Молитви» О. Кониського. Підкресліть у словах другу літеру і розгадайте слово, яке означає основу кожної держави.

Світом науки і ... (*знання*)

Щастя дай, Боже, ... (*народу*)

Нас, дітей, ... (*просвіти*)

Дай йому волю, дай йому ... (*долю*)

Молимося, Боже, ... (*єдиний*)

КЛЮЧ: народ

«Творча майстерня»

Уважно розгляньте ілюстрацію, поміркуйте і складіть розмову дівчини–України з Господом.

Прийом «Написання есе»

Структура есе нагадує гамбургер:

1. Вступ (верхня частина, "булка") - одне речення, яке пояснює головну тему чи ідею есе;
2. Основна частина ("м'ясо, сир, салат") – кілька фраз, у яких викладено факти, докази, пояснення на підтримку головної ідеї;
3. Висновок (нижня частина, "булка") - одне підсумкове речення, що пов'язує між собою вступ і основну частину.

«Творча майстерня»

Написати есе. Теми на вибір:

1. Пісня — духовне надбання незламного народу.
2. Чи кожен таланти є цінним?
3. Без яких чеснот не можна виховати справжнього патріота?

УРОК 11

ПІСНІ, ЩО СТАЛИ НАРОДНИМИ. «ОЙ У ЛУЗІ ЧЕРВОНА КАЛИНА ПОХИЛИЛАСЯ» СТЕПАНА ЧАРНЕЦЬКОГО ТА ГРИГОРІЯ ТРУХА – СТРИЛЕЦЬКА ПІСНЯ, ЩО СТАЛА НАРОДНОЮ

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; усвідомлює необхідність розумової та інтелектуальної діяльності для розвитку людини.

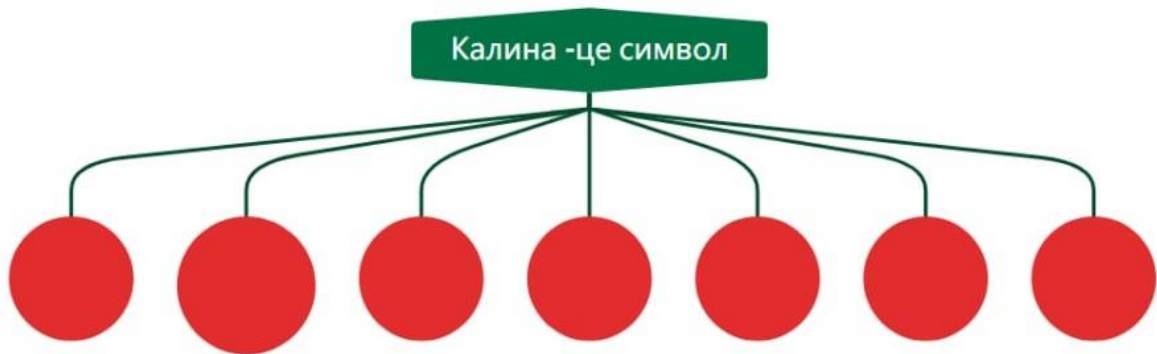
Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

читає літературні пісні відповідно до особливостей інтонації; визначає основні мотиви пісень; розрізняє відому й нову для себе інформацію; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у поезії явищ; аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу; коментує власне розуміння змісту творів.

ГРОНУВАННЯ

Поміркуйте, символом чого є калина. Створіть інформаційне гроно.

Поміркуйте, чому Україну порівнюють з калиною.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ

Перейдіть за посиланням та дізнайтеся більше про січових стрільців. Найважливішу, на вашу думку, інформацію запишіть у зошит. Розкажіть про січових стрільців друзям. (Джерело — ютуб-канал 24 Каналу)

РОБОТА З ТАБЛИЦЕЮ

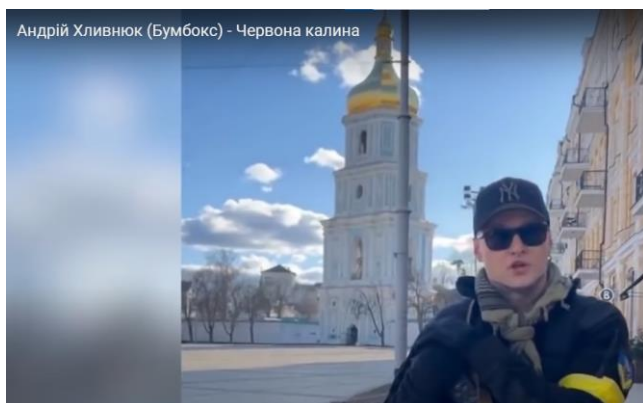
Визначте художні особливості тексту пісні, заповнивши таблицю.

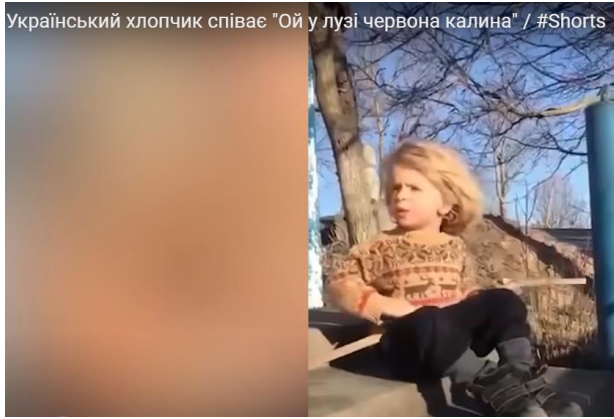
Художні особливості	Приклади
Рефрен	
Метафора	

Звертання	
Епітети	
Риторичні оклики	

ПОРІВНЯЙТЕ!

Прослухайте різні виконання пісні «Ой у лузі червона калина». Поміркуйте, чому виконання цієї пісні стало мейнстрімом у 2022 році.

(Джерело — *tvoemisto.tv*)

СКЛАДАЄМО СЕНКАН

Складіть сенкан за змістом пісні «Ой у лузі червона калина».

«ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ»

Напишіть есе про те, які почуття у вас викликає ця пісня.

ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ

Долучіться до челенджу виконання пісні «Ой у лузі червона калина». Самостійно або разом із друзями запиши її відеовиконання.

УРОК 12

ПАТРІОТИЧНІ МОТИВИ ТА ПОПУЛЯРНІСТЬ ПІСНІ ПРО СТОЛИЦЮ УКРАЇНИ «ЯК ТЕБЕ НЕ ЛЮБИТИ, КИЄВЕ МІЙ»

ДМИТРА ЛУЦЕНКА

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

читає літературні пісні відповідно до особливостей інтонації; визначає основні мотиви пісень; розрізняє відому й нову для себе інформацію.

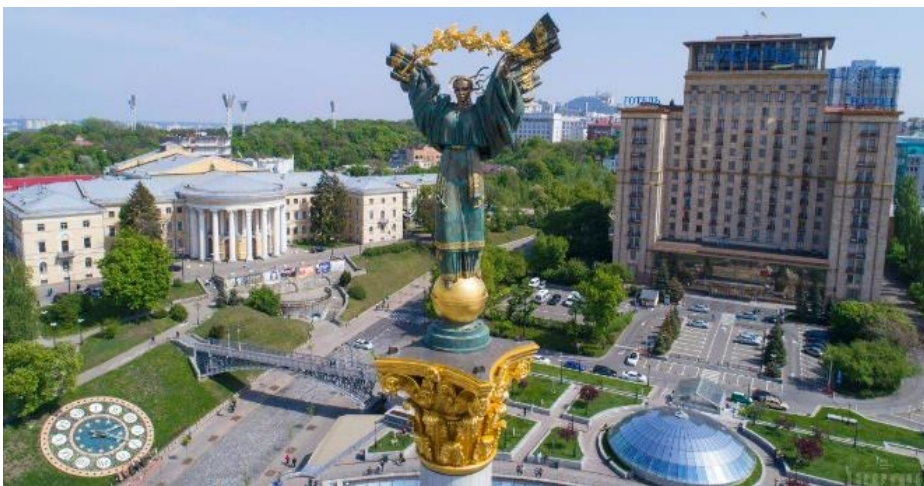
Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у поезії явищ; аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу.

Приєм «Дивуй»

Київ — дивовижне місто, в якому буквально на кожному кроці можна зустріти цікаві місця, і дізнатися багато нового. Пропонуємо вам дізнатися кілька цікавих фактів про столицю України, багато з яких, ми впевнені, вас здивують.

(Джерело — сайт агенції АНГА Тревел)

Робота в групах «Навчаємося спільно»

Учитель об'єднує клас у групи, кожна з яких отримує певне завдання відповідно до інтерактивного аркуша. Учні виконують завдання, як кінцевий результат — заповнюють інтерактивний аркуш.

Інтерактивний аркуш можна завантажити за посиланням <https://drive.google.com/file/d/1YUdiLGj4-60kB6gldqbChORi-Hqn3N9B/view?usp=sharing>

або скориставшись QR-кодом

Вправа з ключем «Творча майстерня»

Знайдіть пропущені слова з рядків пісні «Як тебе не любити, Києве мій» і підкресліть у словах п'яту літеру. З цих літер вам необхідно скласти слова. Так ви дізнаєтеся продовження українського прислів'я «**За морем тепліше, та ...**».

Грає море зелене,
Тихий день догора.
Дорогими для мене
Стали схили Дніпра,
Де _____ віти
Закоханих мрій...
Як тебе не любити,
_____ мій!

В очі дивляться _____,
Серце в них _____.
Хай _____ коханій,
Як я _____ люблю.
Буду мріяти й жити
На _____ надій...
Як тебе не любити,
Києве мій!

Спить _____ місто
Мирним, _____ сном.
Ген _____, як намісто,
_____ над Дніпром.
Вечорів _____,
Мов щастя прибій...
Як тебе не любити,
Києве мій!

Грає море зелене,
Тихий день догора.
Дорогими для мене
Стали схили Дніпра,
Де **колиШуться** віти
Закоханих мрій...
Як тебе не любити,
КиєвЕ мій!

В очі дивляться **каниИ**,
Серце в них **перелЛю**.

Хай **розкАжуть** коханій,
Як я **вірнО** люблю.
Буду мріяти й жити
На **крилАх** надій...
Як тебе не любити,
Києве мій!

Спить **натоМлене** місто
Мирним, **лагіДним** сном.
Ген **вогнІ**, як намисто,
розцВіли над Дніпром.
Вечорів **оксаМити**,
Мов щастя прибій...
Як тебе не любити,
Києве мій!

Розгадка: За морем тепліше, а вдома миліше.

Інтерактивна вправа «Уважні слухачі»

Інтерактивну вправу можна виконати за посиланням

<https://learningapps.org/display?v=pawmxvjp522>

або скориставшись QR-кодом

ПОРІВНЯЙТЕ!

Прослухайте у виконанні різних артистів кілька пісень, присвячених величній столиці нашої країні — місту Києву.

Зверніть увагу на:

- Епітети, які найчастіше вживаються для характеристики міста;
- Образи (зорові, слухові), що зустрічаються в піснях;
- Видатні місця, про які згадується.

Оксана Голуб

«Пісня про Київ»

(2010 р.)

Юрко Юрченко

«Пісня про Київ»

(2014 р.)

DZIDZIO

«Я люблю тебе, Київ»

(2020 р.)

Джерело — ютуб-канали DZIDZIO, Територія А, ESTRADA.UA)

Творча майстерня

«Синквейн»

Складіть синквейн на тему «Київ».

ПРАВИЛА НАПИСАННЯ СИНКВЕЙНУ

1 РЯДОК
ІМЕННИК, ЩО СТОСУЄТЬСЯ ТЕМИ

2 РЯДОК
ДВА ПРИКМЕТНИКИ, ЯКІ РОЗКРИВАЮТЬ
ТЕМУ

3 РЯДОК
ТРИ ДІЄСЛОВА
(ДІЇ, ЯКІ ВИКОНУЄ ІМЕННИК)

4 РЯДОК
ФРАЗА ІЗ ЧОТИРЬОХ СЛІВ, ЯКА РОЗКРИВАЄ СУТЬ
ТЕМИ; ОСОБИСТА ДУМКА ПРО ТЕМУ

5 РЯДОК
ІМЕННИК ЯК ПІДСУМОК

За бажанням можна скласти синквейн, присвячений рідному місту.

«Хвилинка творчості»

Підберіть рими та епітети до назви свого рідного міста, спробуйте скласти невеликий вірш.

Метод «Мікрофон»

- Найбільш цікавим на уроці для мене було...
- Сьогодні я дізнався / дізналася...
- Мені сподобався Київ тим, що...
- У своєму рідному місті я найбільше люблю...

УРОК 13

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1. «ЧАРІВНА МЕЛОДІЯ СЛОВА» (ТЕСТ)

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

застосовує здобуті знання на практиці, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; усвідомлює необхідність розумової та інтелектуальної діяльності для розвитку людини.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

виконує тестові завдання та дає розгорнуті відповіді на запитання; відтворює вивчену раніше інформацію.

1. В українському фольклорі існують цикли всіх календарно-обрядових пісень, ОКРІМ:

а) зимового; б) весняного; в) літнього; г) осіннього.

2. Які з календарно-обрядових пісень виконують у найкоротшу в рокові ніч?

а) колядки; б) гаївки; в) русальні; г) купальські.

3. У формі діалогу пори року і людини побудована така календарно-обрядова пісня:

а) «Там у полі криниченька»; б) «Ой весно, весно, днем красна»;

в) «Нова радість стала»; г) «Ой вінку мій, вінку».

4. Важка праця, похвала природі, радість від успішно завершеної роботи.

Які з календарно-обрядових пісень можна так описати?

а) колядки; б) веснянки; в) жниварські;

г) календарно-обрядових пісень із такою тематикою не збереглося.

5. Дівчата і жінки в Україні могли виконувати всі пісні, ОКРІМ:

а) жниварських; б) щедрівок; в) засівних; г) веснянок.

6. У народній пісні «Ой біжить, біжить мала дівчина» зображено:

а) обряд щедрування; б) весняні свята; в) завершення процесу збору врожаю; г) зустріч з русалкою.

7. У фрагменті тексту коліскової «Ой ти, коте, коточок»

Нехай зів'ють віночок

Із рутоньки, із м'ятоньки,

З хрещатого барвіночку,

З запашного василечку.

використано такий художній засіб:

а) епітет; б) метафора; в) анафора; г) порівняння.

8. Серед названих усі пісні є народними, ОКРІМ:

а) «Ой у лузі червона калина похилилася»;

б) «Ой хто, хто Миколая любить»

в) «Щедрик, щедрик, щедрівочка»;

г) «Ой вінку мій, вінку».

9. Установіть відповідність між назвою пісні та її видом.

1 «Заплету віночок»	А колядка
2 «Проведу я русалочки до бору»	Б русальна
3 «Маяло житечко, маяло»	В купальська
4 «Нова радість стала»	Г щедрівка Д жнивварська

10. Установіть відповідність між образом та піснею.

1 світло науки	А «Молитва»
2 доля, що усміхнеться	Б «Ой у лузі червона калина похилилася»
3 буйний вітер зі степів	В «Ще не вмерла України...»
4 натовлене місто	Г «Як тебе не любити, Києве мій» Д «Нова радість стала»

11. Виберіть 2 запитання та дайте відповідь 2-3 реченнями.

- а) Яку інформацію про життя наших предків ми можемо дізнатися із календарно-обрядових пісень?
- б) Чому колискові пісні викликають особливо теплі почуття у багатьох дорослих людей?
- в) У чому різниця між народною та літературною піснею?
- г) Опиши свої відчуття, коли чуєш виконання Гімну нашої держави.
- г) Як ти розумієш значення слова «гімн»? Яку пісню виконують як духовний гімн України, а яку — як неофіційний гімн столиці нашої держави?
- д) Добери чотири асоціації до слова «пісня» та поясни їх.

Завдання 1-8: 4 бали — по 0,5 бала кожне.

Завдання 9-10: 4 бали — по 2 бали кожне.

Завдання 11: 4 бали — по 2 бали за кожну повну відповідь.

УРОК 14

ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ № 1. «ХАТА МОЯ, БІЛА ХАТА» ДМИТРА ЛУЦЕНКА, «НА ДОЛИНІ ТУМАН» ВАСИЛЯ ДІДЕНКА

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до пісень; коментує розуміння змісту творів; аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

читає літературні пісні відповідно до особливостей інтонації; визначає основні мотиви пісень; визначає і пояснює художні особливості; характеризує образи-символи.

Дмитро Луценко

Я залишив людям пісні

Народився 15 жовтня 1921 року в селі Березова Рудка (тепер Полтавська область).

Голодомор змусив підлітка виїхати на Донбас, де він працював на шахтах, а також навчався в гірничопромисловому технікумі.

У 1938 році став студентом Київського гідромеліоративного інституту.

З 1940 року служив прикордонником на заставі Бури (на кордоні з Афганістаном). Після початку Другої світової війни пішов на фронт автоматником розвідувальної роти.

У повоєнні роки працював у редакціях газет, був кореспондентом радіо. Згодом познайомився зі своєю майбутньою дружиною Тамарою Іванівною, присвятив їй багато ліричних віршів.

Першу свою збірку поезій «Дарую людям пісню» опублікував у 1962 році і був прийнятий в члени Спілки письменників України.

Найвідоміші пісні Дмитра Луценка: «Києве мій» (неофіційний гімн міста Києва), «Мамина вишня», «Осіннє золото», «Хата моя, біла хата», «Неспокій», «Ой ти річенько», «Пісня про щастя», «Зачарована Десна», «Сивина», «Не шуми, калинонько», «А мати ходить на курган».

Співпрацював з композиторами: П. Майбородою, О. Білашем, І. Шамо, А. Пашкевичем. Разом з ними створив понад 300 пісень.

Заслужений діяч мистецтв України з 1974 року, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка (1976 р.).

Перегляд відео Раїса Кириченко «Хата моя» (2001)

<https://www.youtube.com/watch?v=F7KiYIeOBv4>

(Джерело — ютуб-канал *milf3UA-3*)

«Асоціативний куш»

Складіть асоціативний куш до слова «хата».

(Батьківський поріг, рідна оселя, світлиця, отчий дім, світанок долі, господа, українське диво)

НАРОДОЗНАВСТВО

Робота в групах «Дослідження»

1. Що мені відомо про українську хату?
2. Оздоблення світлиці.
3. Що я знаю про звичаї та обряди українців, пов'язані з українською хатою?

5 ХВИЛИН З ПОЕЗІЄЮ

Читання уривків з поезії

«Києве мій», «Мамина вишня», «Осіннє золото», «Сивина».

Інтерактивна вправа «Упізнай твір за ілюстрацією»

<https://learningapps.org/26116962>

Робота в групах «Екскурс у життя і творчість Василя Діденка»

Учні, об'єднавшись у дві групи («Бібліографи» і «Дослідники»), заздалегідь підготували повідомлення

1 група «Бібліографи» — «Я син великого народу» (життєвий шлях Василя Діденка)

2 група «Дослідники» — «Мати Україно, волі сторона!» (образ України в поезіях)

«Паспорт твору»

Складіть паспорт твору «На долині туман» В. Діденка — пісні, яка стала народною.

<https://www.youtube.com/watch?v=aMMKfUSqW4E>

(Джерело — ютуб-канал Natalia Kouzmina)

Тема:	
Ідея:	
Основна думка:	
Жанр:	

Художні засоби:	
 епітети:	
 повтори:	
 метафори:	

СЛОВЕСНЕ МАЛЮВАННЯ

- Яку картину уявили під час читання вірша?
- Яку б картину намалювали?
- Які фарби оберете для малювання?
- Чи схожі уявні картини на малюнки?

Коло думок

1. Чим літературні пісні відрізняються від народних? А в чому подібні?
2. Назвіть образи, які символізують рідний край у поезії Дмитра Луценка «Хата моя, біла хата».
3. Які емоції виникають при прослуховуванні пісні «Хата моя, біла хата»? Яким настроєм пройнята поезія?
4. Чому дехто вважає, що пісня «На долині туман» В. Діденка є народною? У чому їх подібність?
5. Який засіб виразності використав Василь Діденко у пісні «На долині туман»?
6. Які почуття виникають при прослуховуванні поезії «На долині туман»?

УРОК 15

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ № 1. КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ РІДНОГО КРАЮ

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

знає про виникнення обрядової поезії, її різновиди; читає народні пісні відповідно до особливостей інтонації; розуміє та відтворює зміст почутих пісень, виокремлює й пояснює художні засоби, розрізняє особливості народних пісень відповідно до їх жанрово-родової належності та стильових ознак; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу пісень.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

розуміє значення пісні в житті кожного українця; естетично сприймає, відчуває пісенну гармонійність, коментує власне ставлення до фольклору як цінного духовного надбання народу; висловлює власні міркування про повагу до звичаїв і традицій рідного краю, любов до творчості народу, мудрості й таланту земляків.

«Закодуйте»

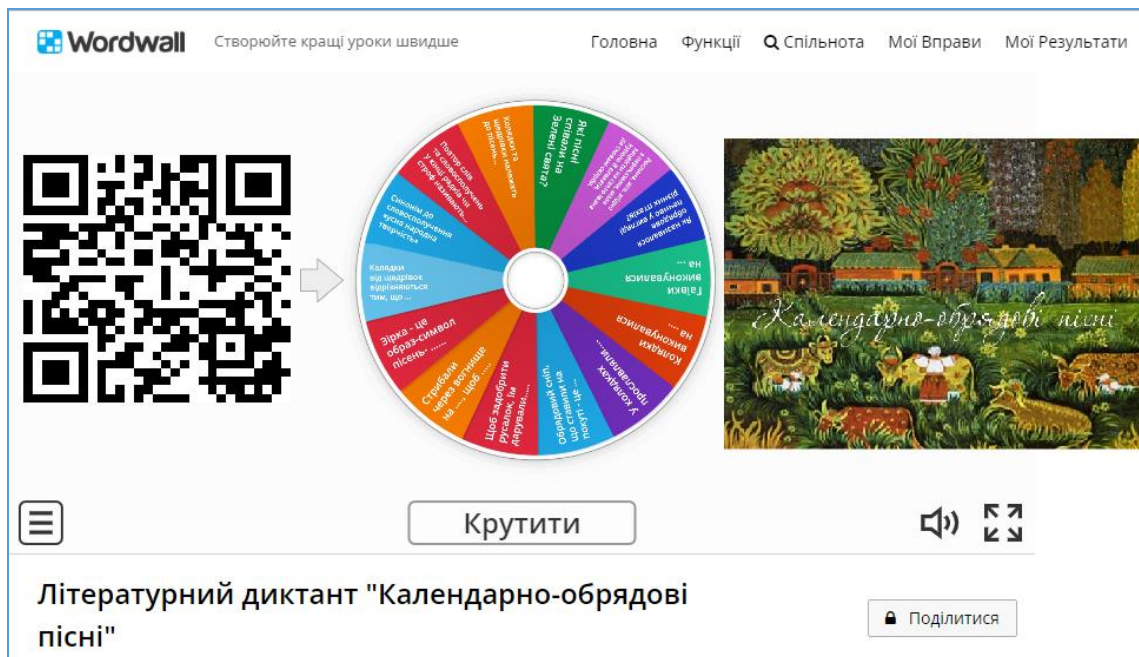
«Закодуйте» цифрами рядки, образи, обряди, що відносяться до певного різновиду календарно-обрядових пісень:

1 — русальна пісня;	5 — колядка;
2 — жнивварська;	6 — зимова на Миколая;
3 — купальська;	7 — веснянка;
4 — щедрівка;	8 — гаївка.

(Джерело — liveworksheets.com).

«Літературне колесо»

Wordwall Створюйте кращі уроки швидше Головна Функції Спільнота Мої Вправи Мої Результати

Літературний диктант "Календарно-обрядові пісні"

Крутити

Поділитися

Робота в групах — створення лепбуків

(Поділ відповідно до циклу календарно-обрядових пісень).

На сторінках лепбуку виконайте завдання:

1. Дати визначення різновиду обрядових пісень.
2. Хто є виконавцями обрядових пісень?
3. Коли співають обрядові пісні?
4. Назвати обряди й традиції, пов'язані з календарними святами.
5. Проаналізувати композицію твору. Вказати, до кого звертаються і кого вінушують.
6. Охарактеризувати образи пісень, атрибути й символи обрядів.

Календарно-обрядові пісні зимового циклу

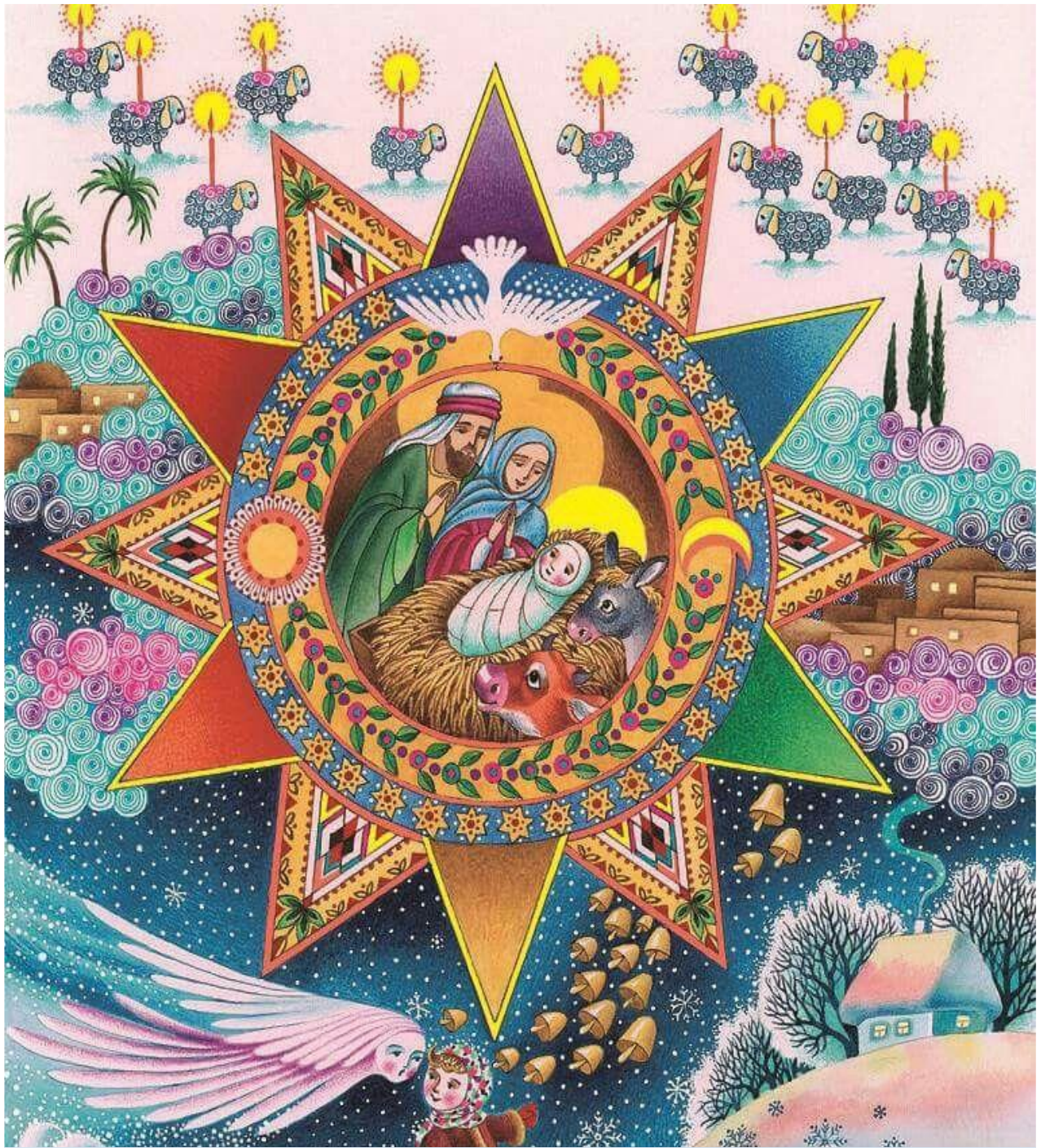

Календарно-обрядові пісні весняного циклу

Календарно-обрядові пісні літнього циклу

*Календарно-обрядові пісні
зимового циклу*

Що?
Про що?
Хто?
Коли?
Які?
З якою
метою?

Пісні на Миколая

Пісні Черкащини

КОЛЯДКИ

Зимовий цикл
українських свят

Щедрівки

Засівні

Образи

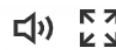
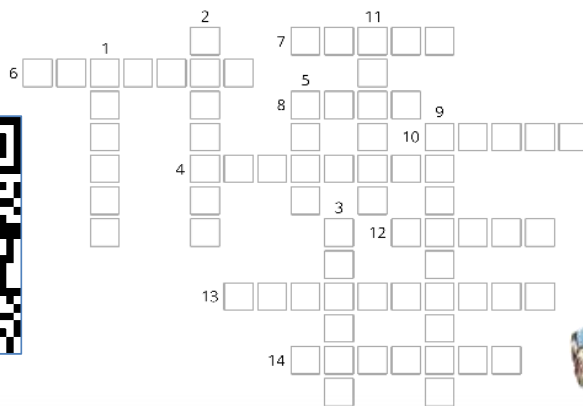
Символи

Wordwall

Оберіть слово

0

Календарно-обрядові пісні зимового циклу

Поділитися

РОЗДІЛ 2.
ПОЕТИЧНИЙ ДИВОСВІТ
ТЕМА 2.
ЧУТТЯ ГАРМОНІЇ У СЛОВІ

УРОК 16

**ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ ПОЕЗІЇ (НЕПОВТОРНИЙ СВІТ
ДИТИНСТВА В ПОЕЗІЯХ, ВАЖЛИВІСТЬ РОДИННИХ
ЦІННОСТЕЙ, ГАРМОНІЯ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ). ХУДОЖНІ,
ПЕРСОНІФІКОВАНІ ОБРАЗИ ПОЕЗІЙ. ЛІРИЧНИЙ ГЕРОЙ**

ТЛ: ліричний герой

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

читає поетичні твори відповідно до мети читання та інтонаційних особливостей; визначає основні мотиви поезій; характеризує вплив інтонації на зміст; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади прочитаних творів.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; обирає самостійно поезії для читання, аргументує свій вибір; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів.

Словник літературних термінів

Ліричний герой — це образ, що виникає в уяві читача під враженням висловлених у творі почуттів, переживань, роздумів. Ліричний герой не обов'язково тотожний авторові.
(Джерело — <https://www.ukrlib.com.ua/>)

Робота в групах «Навчаємося спільно»

I група — «Літературознавці» готують теоретичний матеріал про художні засоби і презентують їх

II група — «Дослідники» готують добірку поезій, у яких представлені різні ліричні герої

III група — «Ілюстратори» готують постери із зображенням різних ліричних героїв

Кожна група представляє свій проєкт.

«Загадкова скринька»

У скриньці є аркуші з ілюстраціями, учням необхідно назвати художні і персоніфіковані образи. Учні по черзі пояснюють їх значення і важливість використання.

«Місткий кошик»

На намальованому заздалегідь кошику учні, поділені на групи, записують епітети, які характеризують запропонованого ліричного героя за його позитивними якостями. Згодом зачитують свої варіанти.

Який він, мій улюблений ліричний герой... (ілюстрація думок)

Написати есе

Теми на вибір:

1. Важливість гармонії людини і природи.
2. Світ дитинства: який він?
3. Я володар чарівного пензля.

Творчий експеримент «Ліричний настрій»

Прослухайте музичні мініатюри й опишіть або намалюйте настрої, який вони у вас викликають.

«Ліричний настрій»

https://www.youtube.com/watch?v=BRILZMquTmA&ab_channel=xomynuxa

«Арія»

https://www.youtube.com/watch?v=XghKU4vJe-4&ab_channel=xomynuxa

«Веснянка»

https://www.youtube.com/watch?v=eBplREYmAwE&ab_channel=xomynuxa

3. Яким, на вашу думку, був життєвий шлях Тараса Григоровича?

Гра «Так — Ні»

1. Тарас Шевченко народився на Черкащині? (так)
2. Батьки Тараса були вільними людьми? (ні)
3. Пан Енгельгард викупив Тараса Григоровича з кріпацтва? (ні)
4. Шевченко був тільки поетом? (ні)

5. Перша збірка Т. Шевченка має назву «Кобзар»? (так)
6. Шевченка ув'язнили через участь у Кирило-Мефодіївському братстві? (так)
7. У Тараса не було братів і сестер? (ні)

«Візитівка письменника»

Учні знайомляться з макетом візитки письменника і працюють над створенням власної. Можна створити на платформі «Канва» або використати традиційно папір і ручку.

Тарас Шевченко

Особисті дані

09.03.1814 -
10.03.1861

РАННІЙ ПЕРІОД ТВОРЧОСТІ:
БАЛАДИ «ПРИЧИННА»,
«ТОПОЛЯ», «УТОПЛЕНА»,
«КОБЗАР».

Період визвольної війни українського народу:
«Тарасова ніч», «Іван Підкова», «Гайдамаки», «Гамалія».

Межа першого та другого періодів творчості: драма «Назар Стодоля».

Період «Трьох літ» (1843-1845): «Розрита могила», «Чигирине, Чигирине», «Сон», «Великий льох», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Холодний Яр», «Давидові псалми», «Заповіт», «Іван Гус».

Автобіографічні твори: «Мені тринадцятий минало», «А. О. Козачковському», «І виріс я на чужині», «Хіба самому написать», «І золотої й дорогої», «Лічу в неволі дні і ночі».

Важливі події

- 1840 року побачила світ збірка творів Шевченка "Кобзар"
- 1841 року вийшов альманах "Ластівка" із п'ятьма творами Шевченка
- 1843 рік – відбулася перша подорож Шевченка на Україну, де він познайомився з великою кількістю відомих людей
- **1844 рік** – Тарас Шевченко повертається до Росії та пише **поему суто політичного характеру «Сон»**.
- 1846 рік – Тарас Шевченко прибув до Кисва, де через місяць став членом секретного Кирило-Мефодіївського братства.
- **1847 рік** – **арешт Шевченка** разом із іншими членами Кирило-Мефодіївського братства, ув'язнення в петербурзькому казематі
- 1850 рік – другий арешт Шевченка, в результаті якого він потрапив у заслання до Новопетровського берегового форту.
- 1857 рік – звільнення Тараса Григоровича із форту. Проте йому було заборонено приїжджати до Москви та Петербургу.
- 1858 рік – Шевченко повертається до Петербургу, де селиться в Академії мистецтв.
- 1859 рік – Тарас Григорович прибув на Україну, де незабаром його заарештували та змусили повернутися до Петербурга.
- 10 березня 1861 року – смерть кобзаря.

Біографічні дані

Народився 9 березня 1814 року в селі Моринці Звенигородського району на Черкащині в родині кріпака.

1823 р. - помирає мати, у 1825 р. - батько, Тараса виховує дядько Павло.

у 14 років став козачком пана Енгельгарда.

1836 року Т.Г. Шевченко у складі артілі Ширяєва розписує театр у Петербурзі.

Творча майстерня

Скласти пазл з ілюстрацією до поезії «Думка» можна за посиланням

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=0f964321b218>

Робота в парах «Навчаємося спільно»

Учні створюють паспорт твору за запропонованим зразком, обговорюють його у групах. Використовують у роботі не лише підручники, а й інтернет-ресурси.

 ПАСПОРТ ТВОРУ
"ДУМКА" Т. ШЕВЧЕНКА

 Літературний рід: _____

Художні засоби: _____
_____
_____
_____
_____

Жанр: _____

Вид лірики: _____

Тема: _____
_____
_____

Ідея: _____
_____
_____
_____

Головний герой: _____
_____

Юний науковець (наукові проєкти)

1. Дослідіть творчий шлях Т. Шевченка (основні теми, до яких звертався автор).
2. Чи легко бути автором пророчих творів?
3. Різноманіття художніх засобів у пейзажній ліриці Т. Шевченка.

Учні декламують поезію «Думка»

УРОК 18-19

ІСТОРИЧНА ОСНОВА ТА ПАТРІОТИЧНІ МОТИВИ ПОЕМИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «ІВАН ПІДКОВА». ГЕРОЇЧНИЙ ПАФОС ТВОРУ

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у поезії подій; розуміє й аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

читає поетичні твори відповідно до мети читання та інтонаційних особливостей; розповідає про змальовані у творі події та національного героя; визначає провідний мотив поеми, з'ясовує художні засоби та їх роль, специфічні ознаки та пафос; характеризує образи; висловлює власні судження щодо зображеного у поемі.

Пафос твору — натхнення, почуття ентузіазму, пристрасне переживання душевного піднесення, викликане певною ідеєю чи подією.

Інтерактивна вправа «Відповідники»

(за біографією Тараса Шевченка)

<https://wordwall.net/uk/resource/34178342>

Дослідницько-пошукова робота в групах

Підготувати повідомлення

Історики: «Морські походи запорозьких козаків».

Мистецтвознавці: «Мариністика Тараса Шевченка».

Бібліографи: «Історія України в образах. Іван Підкова».

Вправа «Пінг-понг»

1. Яку пісню співали козаки на байдаках?
2. Як козаки називали Івана Підкову?
3. Який пейзаж зображено у творі?
4. У що повите козацьке тіло?
5. Куди пливли козаки?
6. Що у полях чорніє, як гори?

Метод «Прес»

- Для чого козаки здійснювали морські походи?
- Хто очолював ці походи і які риси характеру притаманні цим людям?
- Що символізують вогняні чайки?

Скласти цитатний план до твору

«Іван Підкова»

Дослідницько-пошукова робота

Виписати із твору застарілі слова й пояснити значення.

Байдак

– великий човен; козацька назва – чайка.

Лиман

– озеро на півдні України.

Китайка

– різновид тканини.

Рибалка

– (у творі) птах, який живиться рибою.

Синоп

– турецьке місто на південному березі Чорного моря.

Царград

– давня назва Стамбула – столиці Туреччини.

«Поетичні ілюстрації»

До тропів знайти приклад із поеми.

<https://learningapps.org/26115346>

Ігровий прийом «Місткий кошик»

У намальований на аркуші паперу кошик вписати терміни, географічні й історичні назви, героїв з вивченої теми. При перевірці викреслити повторювані назви. У кого найбільше записів, той і виграє.

(Україна, Дніпро, Синоп...).

Вправа з ключем

У виділених словах підкреслити другу літеру, з утвореним словом скласти сенкан.

1. Було колісь – в **Україні**
Ревіли гармати.
2. Минулося – осталися
Могили на полі.
3. Походжає **вздовж** байдака,
Гасне люлька в роті.
4. На **байдаки**! Море грає –
Ходім погуляти!
5. Виспали запорожці –
Лиман човни **вкрили**.

«Знайди підтвердження»

Знайти у поемі рядки, які підтверджують, що Тарас Шевченко

Вправа «Слово-магніт»

Записати слова, які «притягуються» до ключового, як до магніту. Доповнити власними прикладами.

Робота в парах «Навчаємося спільно»

Пошук символів

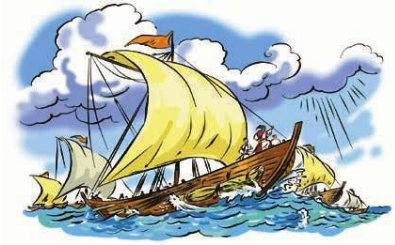
Люлька — символ козацької доби, атрибут, предмет гордості, символ козацької честі, вірна подруга козака у військових походах.

Могили — символ пам'яті й примирення, «свідок слави дідівщини».

Китайка — символ честі, чистоти, пошани до героя, який загинув за Україну.

Чуприна — відзнака лицарського стану.

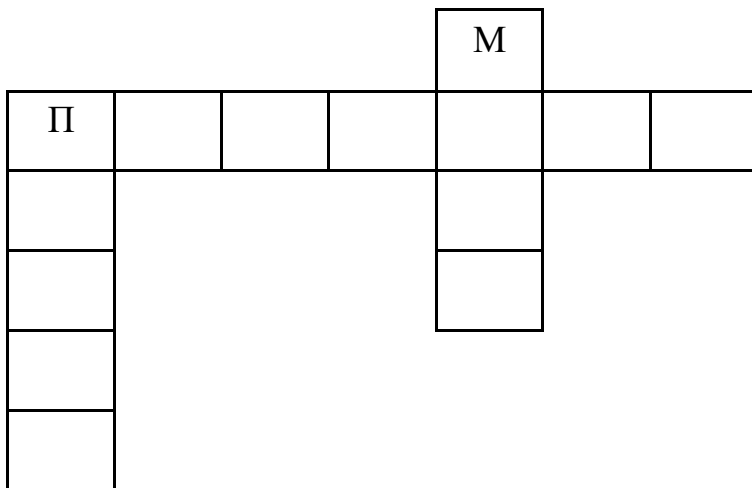

Перегляд уривку з документального фільму
«Козацький флот» з циклу "Золоте стремено"
(Київнаукфільм, 1993).

<https://www.youtube.com/watch?v=liBx5K7RuIg>

Гра «Закодовані слова»

Розшифрувати три ключових слова до вивченої теми.

УРОК 20-22

ДИТИНСТВО ЛЕСІ УКРАЇНКИ. НЕПОВТОРНИЙ СВІТ ДИТИНСТВА В ПОЕЗІЯХ «МРІЇ», «ЯК ДИТИНОЮ, БУВАЛО...». ЖИТТЄСТВЕРДНИЙ ПОГЛЯД НА СВІТ, ВІЛЬНОЛЮБСТВО СИЛЬНОЇ ДІВЧИНКИ. НЕПОВТОРНИЙ ПЕЙЗАЖНИЙ МАЛЮНОК У ВІРШІ «ТИША МОРСЬКА». ОБРАЗ ЛІРИЧНОЇ ГЕРОЇНИ У ВІРШІ «СПІВЕЦЬ»

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; розуміє роль читання впродовж життя для власного зростання, ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

користується медіазасобами, працює з інформацією, критично аналізуючи її; аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом; висловлює своє ставлення до думок інших осіб; творчо використовує мовні засоби; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; визначає спільні та різні елементи і форми подібних за певними структурними ознаками текстів; пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; характеризує емоційний стан ліричного героя; проводить паралелі між образами і явищами, зображеними в тексті, і власним життєвим досвідом.

«ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ»

Якби Леся Українка жила в наш час і мала сторінку в інстаграмі, поміркуй, про що вона писала б. Чи стали б ви її підписниками.

ГРА «ЗАГАДКОВА СКРИНЬКА»

В умовній скриньці розміщено цифри, що мають зв'язок із Лесею Українкою. Учні по черзі дістають їх та пояснюють цей зв'язок.

25 — дата народження.

1871 — рік народження.

200 — купюра, на якій зображена Леся.

2616 — астероїд під таким номером був названий її ім'ям.

4 — у такому віці Леся навчилася читати.

9 — у такому віці написала перший вірш.

13 — у такому віці було опубліковано перший вірш.

Цифри підбираються на розсуд учителя, залежно від інформації, опрацьованої з учнями.

ФАКТЧЕКІНГ: ПРАВДА ЧИ ВИГАДКА?

Прочитайте текст і виділіть червоним кольором те, що є фейком, а зеленим — те, що є правдивою інформацією. Поясніть свій вибір. Спростуйте фейки.

Справжнє ім'я Лесі Українки — Олена Пчілка. У школі Леся була найкращою ученицею, знала іноземні мови, любила історію. З історії, до прикладу, вона написала навіть підручник.

Серед героїв Лесиних поезій є лицарі і королівни — у поезії «Як дитиною, бувало...». Поезія «Тиша морська» є прекрасним зразком мариністичної поезії. Серед захоплень Лесі Українки — також музика, тож у своїй поезії «Співець» вона зобразила людину, що дуже любить музику. А поезію «Як дитиною, бувало...» називають автобіографічною.

Попри те, що Леся Українка жила 200 років тому, її поезія, погляди та переконання залишаються сучасними.

ЦЕ ЦІКАВО!

Перейдіть за посиланням та дізнайтеся про те, як слово «мрія» з'явилося в українській мові. Розкажіть за бажанням про свої мрії. (Джерело — ютуб-канал *Сніданок з 1+1*)

РОБОТА З ТЕКСТОМ ПОЕЗІЙ

Проаналізуйте біографію Лесі Українки та вірші «Мрії» і «Як дитиною, бувало...». Чи можна сказати, що ці вірші — автобіографічні? Знайдіть у текстах поезій підтвердження своєї думки.

«ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА»

Знайди у текстах поезій «Мрії» і «Як дитиною, бувало...» зашифровані у зображенні художні засоби.

РОБОТА В ПАРАХ «НАВЧАЄМОСЯ СПІЛЬНО»

Користуючись текстом поезій «Мрії», «Як дитиною, бувало...» створіть два образи ліричної героїні: маленької дівчинки та дорослої дівчини. Поділіться одне з одним результатом своєї роботи.

«ДІАГРАМА ВЕННА»

Використовуючи діаграму Венна, запишіть спільне та відмінне між поезіями «Мрії», «Як дитиною, бувало...». Прокоментуйте свої записи.

ВПРАВА «ВІДЧУЙ НАСТРІЙ»

Учням пропонується у вигляді абстрактного сюжету — ліній, кольорових плямок, фігур тощо — зобразити настрій обраної на свій розсуд поезії Лесі Українки, що вивчалися на уроках. Після закінчення роботи можна запропонувати однокласникам «упізнати поезію».

РОБОТА В ГРУПАХ «МІСТКИЙ КОШИК» (командна гра)

В умовний кошик (він може бути намальований в зошиті) учні «складають» (записують) художні засоби, використані у поезіях Лесі Українки, що вивчалися на уроках Через певний час, обумовлений заздалегідь, представники груп зачитують по черзі знайдені приклади, викреслюючи ті, що повторюються. Переможцем є та група, кошик якої у кінці виявиться найбільш містким.

ЛІТЕРАТУРНЕ ЛОТО

Допоможіть доукомплектувати картки для літературного лото, підібравши відповідні уривки із вивчених поезій Лесі Українки. Зазначте також назви поезій.

ТЕСТ «ЗАШИФРУЙ ВІДПОВІДЬ»

Учням пропонується відповісти на запитання, зашифрувавши відповідь за допомогою порядкових цифр літер алфавіту.

1. Край вічного проміння Леся Українка зобразила у поезії
_____ (23, 11, 29, 1 17, 19, 21, 22, 31, 15, 1)
2. У поезії «Співець» зображено такого птаха:
_____ (22, 19, 16, 19, 3, 7, 14)
3. Продовж рядок поезії «Я була малою горда, Щоб не плакати, я...
_____ (22, 17, 12, 33, 16, 1, 22, 31)
4. У цій поезії Леся Українка згадує про лицарів та королівен:
_____ (17, 21, 12, 13)

1	2	3	4	5	6	7
А а	Б б	В в	Г г	Ґ ґ	Д д	Е е
8	9	10	11	12	13	14
Є є	Ж ж	З з	И и	І і	Ї ї	Й й
15	16	17	18	19	20	21
К к	Л л	М м	Н н	О о	П п	Р р
22	23	24	25	26	27	28
С с	Т т	У у	Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч
29	30	31	32	33		
Ш ш	Щ щ	Ь ь	Ю ю	Я я		

«ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ»

Напишіть есе на одну із тем:

- Чи важливо в житті мати силу не здаватися — перед суперником, обставинами, викликами?
- Чи потрібно людині ділитися своїми проблемами, чи все ж варто ховати свої переживання?
- Чи все, про що ми мріємо, обов'язково повинно здійснюватися?
- Чому слово має таке велике значення в житті людини та суспільства?

МІНПРОЄКТ «МОЯ БІБЛІОТЕКА»

Проаналізуйте теми та проблеми, порушені у вивчених поезіях Лесі Українки. Перегляньте свою домашню бібліотечку, відвідайте шкільну, сільську/міську бібліотеку та складіть для читачів 10-12 років список книг, що мають подібну тематику та проблематику.

ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ ПОЕЗІЇ НАПАМ'ЯТЬ

Запишіть відео з виконанням поезії, яка найбільше вас вразила.

Перегляд робіт організовується в закритій групі класу, а результати обговорюються в коментарях під відео або офлайн на уроці.

УРОК 23

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2. «ЧУТТЯ ГАРМОНІЇ У СЛОВІ» (ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИКТАНТ АБО РОЗГОРНУТІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ)

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

читає поетичні твори відповідно до мети читання та інтонаційних особливостей; визначає основні мотиви поезій; характеризує емоційний стан ліричного героя; проводить паралелі між образами і явищами, зображеними в тексті, і власним життєвим досвідом; визначає основні мотиви поезій.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; визначає спільні та відмінні елементи й форми подібних за певними структурними ознаками текстів; пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; висловлює своє ставлення до думок інших, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації.

Літературний диктант

1. Пригадайте і напишіть роки життя Тараса Шевченка. (1814 — 1861)
2. Т. Шевченко на початку твору «Іван Підкова» пригадує про ... (сміливість і мужність козаків).
3. Напишіть назву річки, про яку Т. Шевченко згадує у поемі «Іван Підкова». (Дніпро)
4. Продовжити рядки поезії «Думка» Т. Шевченка: «Думав воля зустрінеться...». (спідкалося горе)

5. Чому козакові з твору «Думка» Т. Шевченка важко буде жити у чужому краю? (*ні з ким поплакати, ні поговорити*)
6. Який художній засіб Т. Шевченко використав у таких рядках: «Сине море звірюкою то стогне, то виє»? (*персоніфікацію*)
7. Який художній засіб Т. Шевченко використав у таких рядках: «Хвилі як ті гори»? (*порівняння*)
8. Пригадайте і напишіть роки життя Лесі Українки. (*1871 – 1913*)
9. Леся Українка у поезії «Мрії» зазначає, що вона любила читати книги про... (*про лицарів*)
10. Пригадайте поезію Лесі Українки «Як дитиною бувало» і продовжте рядки: «Я була малою горда, — ...». (*щоб не плакать, я сміялась*)
11. Яке значення має слово «епіграма» у поезії Лесі Українки «Як дитиною бувало»? (*вірш викривального змісту*)
12. Якою квіткою захоплюється Леся Українка у поезії «Співець» і вважає, що вона найкраща із усіх квітів? (*троянда*)

УРОК 24-25

НАСТРОЇ, ПОЧУТТЯ, ПОЕТИЧНІ РОЗДУМИ ЛІРИЧНОГО ГЕРОЯ ПРО ЛЮБОВ, ДОБРО, КРАСУ, ВИСОКУ ДУХОВНІСТЬ У ВІРШАХ СТАНІСЛАВА ЧЕРНІЛЕВСЬКОГО «ТЕПЛОТА РОДИННОГО ІНТИМУ...», «ЗАБУЛА ВНУЧКА В БАБИ ЧЕРЕВИЧКИ...»

ТЛ: стопа, віршові розміри ямб, хорей.

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

висловлює власні міркування про особливості поетичних творів; розуміє значення і роль поезій; коментує власне розуміння змісту творів.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

визначає основні мотиви поезій; пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; обирає самостійно поезії для читання, аргументує свій вибір; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті, для розв'язання визначених завдань, використовуючи різні жанри, форми і способи представлення повідомлень;

РОБОТА З ЕПІГРАФОМ

**Найдорожча на світі —
мама, найцінніше в житті
— щирість і теплота
родинних стосунків.**

Станіслав Чернілевський

- *Яка людина в житті для вас є найріднішою? Чому?*
- *Яке значення в житті людини має родина?*
- *Хто хоче розповісти про своїх батьків? За що ви хотіли б подякувати своїм батькам та рідним?*
- *Як ви розумієте слова епіграфа до уроку?*

ВІЗИТІВКА ПИСЬМЕННИКА

На основі поданої таблиці заповніть візитівку Станіслава Чернілевського.

ВІЗИТІВКА ПИСЬМЕННИКА	
Станіслав Чернілевський	
Дати життя	
Місце народження	
Витоки роду	
Навчання	
Сфера діяльності	
Творча спадщина	

Орієнтовна відповідь

ВІЗИТІВКА ПИСЬМЕННИКА	
Станіслав Чернілевський	
Дати життя	6 липня 1950 року
Місце народження	Село Жван, Вінницька область
Витоки роду	За етнічним походженням поляк. Народився у селянській родині. Дуже рано втратив батька, який був комбайнером.

Навчання	Вступив на філологічний факультет Київського університету імені Тараса Шевченка, з якого був відрахований. Закінчив Вінницький педагогічний інститут та Київський театральний інститут імені І. Карпенка-Карого.
Сфера діяльності	Поет, музикант, сценарист, перекладач фільмів.
Творча спадщина	1984 р. — збірка «Рушник землі». Лауреат премії ім.В.Симоненка.

ГРА «ЗАГАДКОВА СКРИНЬКА»

У скриньці заховано предмет (маленькі дитячі черевички). За допомогою запитань, на які можна дати відповіді тільки «так» або «ні», діти відгадують, що це.

ТВОРЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

Складіть фанфік за мотивами поезій С. Чернілевського «Теплота родинного інтиму...» та «Забула внучка в баби черевички...» на тему: «З першої миті нашого життя і до останньої свого серце матері б'ється для нас».

«ЛІРИЧНИЙ НАСТРІЙ»

Позначте на колесі емоцій Роберта Плутчика емоції, які відчули під час вивчення поезій. За бажанням прокоментуйте свій вибір.

«МІСТКИЙ КОШИК»

Знайдіть художні засоби, використані в поезіях. Проаналізуйте їх.

- «Ще на шибках досвіток не скрес» — метафора, порівнюється із замерзлими вікнами взимку, крізь яких нічого не видно.
- «Мотузочком диму / Хату прив'язала до небес» — метафора, коли мати розпалила в печі, дим із димоходу нагадав мотузку, яка ніби прив'язаний до неба.
- «Полум'я гуляє по гіллі» — уособлення, нагадує танець.
- «Зникає гіркотина, / Не катує серце печія» — метафора, відчуття внутрішнього душевного спокою.
- «Як душа світліє перед днем» — метафора, зникає тривога, розчарування, душевний біль перед материнською любов'ю, опікою та турботою.
- «Світанковим маминим вогнем» — епітет.
- «Дитячим сміхом бризнувши в зело» — метафора, посміхнутися на прощання.
- «Перекотилось літо за село» — метафора, закінчилося літо.
- «Курява вляглась» — уособлення, порівнюється з якостями людини.
- «Вийшли в небо зорі...» — уособлення, перенесені якості людини.
- «Зорі-жаровички» — епітет.
- «Спорожніла хата» — епітет.
- «І осінь їй ...опустила» — уособлення, перенесення якостей людини.

РОБОТА В ПАРАХ
«НАВЧАЄМОСЯ СПІЛЬНО»

Об'єднайтеся в пари.

I учень — опрацювання понять «стопа», «хорей».

II учень — опрацювання понять «ямб», «пірихій».

«ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ»

Намалюйте кадри до слайдишоу «Забула внучка в баби черевички».

УРОК 26

ПОЄДНАННЯ РЕАЛЬНОГО Й ФАНТАСТИЧНОГО У ПОЕЗІЇ ІРИНИ ЖИЛЕНКО «ЖАР-ПТИЦЯ»

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

знає особливості ліричного твору; аналізує яскраві образи, зображувально-виражальні засоби, будує власне висловлення, спираючись на досвід і почуття, висловлює в усній формі власні почуття та враження від прочитаного.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

розуміє значення краси і багатства української мови; усвідомлює, що світ дитинства — це джерело сили, натхнення, мрій; висловлює власні роздуми про щастя і шлях до нього, цінності, які потрібно берегти в сучасному світі, важливість бути індивідуальністю, яскравою особистістю.

«Рецепт новорічної радості»

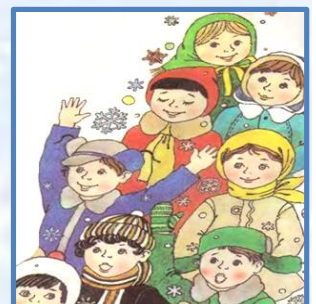
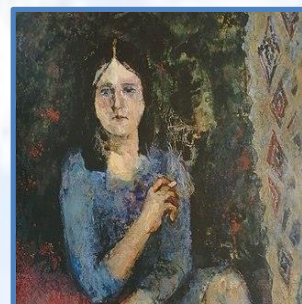
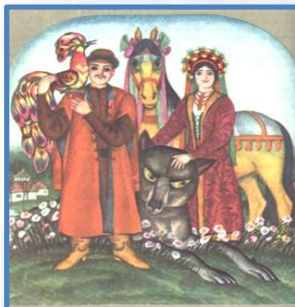
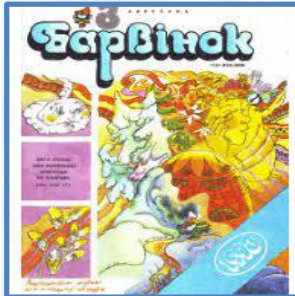
Рецепт новорічної радості					
	Рекомендовані процедури				
	Колір	Запах	Смак	Звук	Дотик
Стан новорічної радості					

«Кубування»

		Як впливає на життя людей те, що Жар-птиця на волі? Що відчують, коли зникла?	
Опиши Жар-птицю за твором?	Порівняй чарівну птаку з гавою	Добери асоціації до обох образів	Займи позицію: чи важливо вірити у казку, чи ні?
		Що б ти загадав, маючи перо Жар- птиці?	

«Літературне лото»

Дайте відповіді на запитання на ігровому полі, накриваючи відповідними зображеннями (виріжте фішки-картинки, перемішайте їх).

Як називала себе гави?	Коли відбуваються події?	Чому зникла Жар-птиця?	Фразеологізм, що означає “жити заможнo, в достатку, але без волі”
Що любить читати казкова птаха?	Ознаки якого жанру містить вірш?	Фразеологізм, що означає “ніяка, посередня, нічим не виділяється”	Алегоричний образ, що втілює яскраву особистість.
Чим лікується Жар-птиця?	Рід занять сусідки, в якій проживала Жар-птиця.	Вік гави.	Фразеологізм, що означає “стати везучим, досягти чогось значного”
Фантастична розповідь про дурня, що одружився на панні	Фразеологізм, що означає “байдкувати, нічого не робити”	Де відбуваються події?	Образ, що втілює заздрість.
Сухофрукт, що в переносному значенні означає “особливість”	Фразеологізм, що означає “спіймати удачу”	Авторка твору	Настрій людей, коли Жар-птиця звільнилася.

Довідка.

«Жити в золотій клітці» — жити заможнo, в достатку, але без волі .

«Ні гави, ні пава» — ніяка, посередня, нічим не виділяється

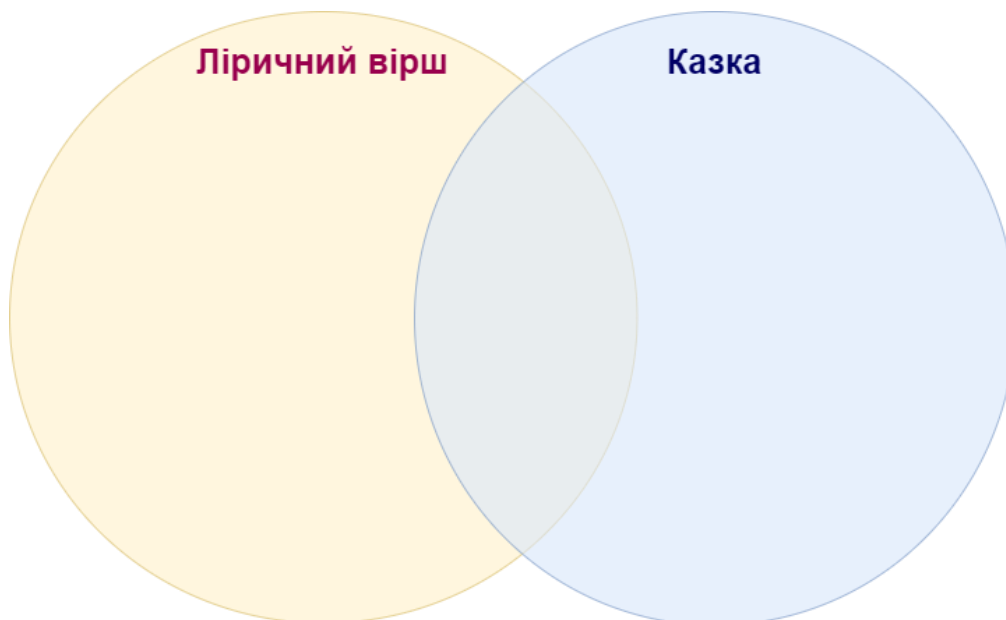
«Піймати Жар-птицю за хвіст» — стати везучим, досягти чогось значного.

«Ловити гави» — байдикувати, нічого не робити.

«Спіймати перо Жар-птиці» — спіймати удачу.

Кола Вена

Дослідіть жанрові особливості твору «Жар-птиця»

«Реальне та фантастичне у творі І. Жиленко «Жар-птиця»

Заповніть таблицю

	Реальне	Фантастичне
Події відбуваються напередодні Нового року		
Сусідка-чарівниця		
Жар-птиця		
Золота клітка		
300-літня гави		
Місце події — місто		

Птаха любить родзинки		
Мешканці міста		
Жар-птиця захворіла взимку, лікується молоком		
Яскраві особистості, яких втілює Жар- птиця		
Алегоричні образи гав, що є втіленням заздрісних людей		
Атмосфера, коли тебе оточують люди-Жар- птиці		
Атмосфера в оточенні гав		

«Яскрава особистість»

Що означає бути яскравою особистістю?

Добери якомога більше слів-епітетів до слова «яскрава» (про людину).

Чи знаєш ти їх? Чи можна назвати їх яскравими особистостями? Чому?

Назви тих, хто, на твою думку, є яскравими індивідуальностями?

Чи є такі серед твоїх знайомих? Як ти себе почуваєш поруч з ними?

Краще бути серед гав чи жар-птиць? Чому?

УРОК 27

ПОЕТИЧНІ РОЗДУМИ ПРО ДРУЖБУ, ДОБРО, КРАСУ Й ЛЮДСЬКЕ ЩАСТЯ, ПРО ТЕ, ЩО МОЖЕ ВРЯТУВАТИ СВІТ, У ВІРШАХ ІРИНИ ЖИЛЕНКО «ПІДКОВА», «ГНОМ У БУФЕТІ»

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

знає особливості ліричного твору; розуміє літературознавчі поняття, застосовує їх у процесі аналізу творів; досліджує яскраві образи, зображувально-виражальні засоби; висловлює в усній формі власні почуття та враження від прочитаного.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

розуміє значення краси і багатства української мови; коментує власне розуміння значення казки як віри в добро; усвідомлює, що світ дитинства — це джерело сили, натхнення, мрій; висловлює власні роздуми про щастя і шлях до нього, добро, людяність, взаємодопомогу, усвідомлено використовує здобуті на уроках літератури знання у нових навчальних та життєвих ситуаціях.

Ірина Жиленко «Підкова»

«Рецепт щастя»

	Рекомендовані процедури				
	смак	запах	колір	звук	дотик
Рецепт щастя					

«Щастя — це...»

З'ясуйте лексичне значення слова «щастя», скориставшись за потреби інтернет-джерелами.

«Підкова на щастя»

Звідки цей вислів? Чому знайдена підкова мусить принести щастя?

«Комікс»

Створіть комікс, підбравши відповідну строфу з вірша. Виконайте завдання.

Проаналізуйте образи .

Випишіть епітети .

Що символізують кольори в цій строфі?

Епітет _____ . Порівняння _____ .

Персоніфікація _____ .

Що вирішила дівчинка, знайшовши підкову?
 Що б ви загадали, якби вам так пощастило?

Що ж робити далі?

Запишіть плани дівчинки надалі .

1 « _____ »
 _____ »

2 « _____ »
 _____ »

3 « _____ »
 _____ »

4 « _____ »
 _____ »

Чому героїня так вчинила? Як це її характеризує? Наскільки важливо дбати про інших? Чому важливо допомагати тому, хто потребує підтримки? Обґрунтуйте свою думку, наведіть приклади з власного досвіду.

Ірина Жиленко «Гном у буфеті»

«ГНОМ — ДОМОВИК»

Заповніть таблицю, порівнявши фантастичних істот зі світу слов'янської міфології та фольклору народів Європи. Скористайтесь QR-кодом за потребою.

(Джерело — Вікіпедія)

ГНОМ		ДОМОВИК
		
	Міфологія	
	Місце проживання, перебування міфічної істоти	
	Зовнішність	
	Риси характеру	
	Рід занять	

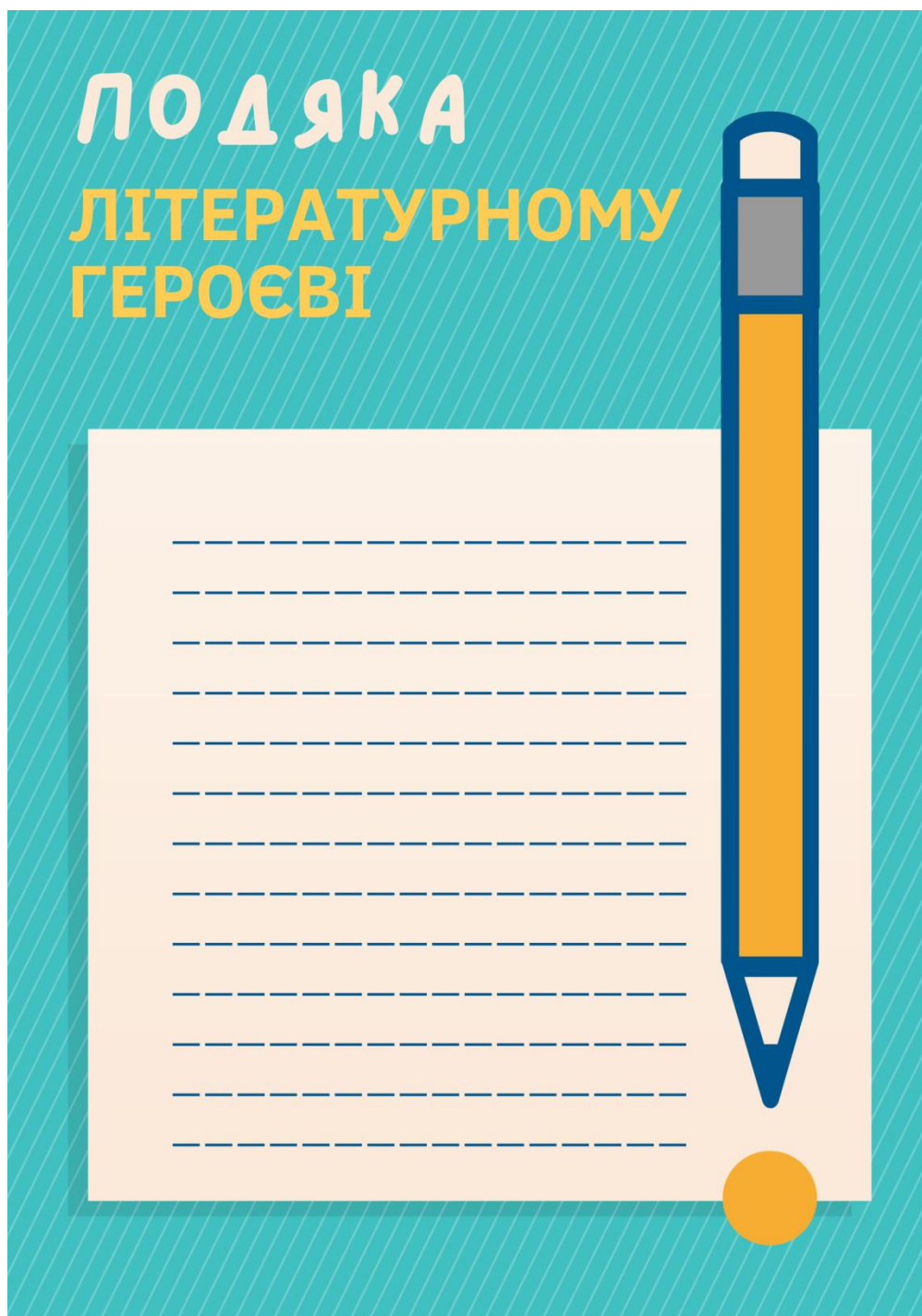
«Кросенс»

«Лист-подяка літературному героєві»

З ким із героїв творів Ірини Жиленко ви хотіли б товаришувати? Чому?
Напишіть їм листа-подяку.

УРОК 28

ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ № 1. КОНКУРС ДЕКЛАМАТОРІВ УЛЮБЛЕНОЇ ПОЕЗІЇ

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

розуміє та відтворює зміст обраних поезій; етично висловлює власне ставлення до почутого; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця: декламує обрані поезії відповідно до особливостей інтонації; проявляє інтерес до самостійного читання поезії та творчої діяльності; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу поезій.

Робота з епіграфом

*«Поезія — це найвеличніша форма,
в яку може втілитися людська думка»*

Альфонс де Ламартін

*«Поезія так відрізняється від прози,
як танець — від прогулянки пішки»*

Джон Вейн

*«Що таке поезія? Це відчуття
минулого світу і майбутнього»*

Джордж Байрон

Запитання:

- Як ви розумієте слова епіграфа?
- Доберіть епітети до слова поезія.
- На вашу думку, з чим ще можна порівняти поезію?

Вправа «Емодзі»

Налаштуйтеся емоційно на роботу. Оберіть собі будь-який смайлик і вирушайте в цікаву подорож світу поезії.

Пам'ятка

«Як навчитися виразно читати віршові твори»

1. Вдумливо прочитай вірш.
2. З'ясуй лексичне значення не зрозумілих тобі слів.
3. За змістом та ідеєю твору визнач настрій, з яким читатимеш твір.
4. У кожному рядку визнач (підкресли олівцем) стрижневе слово, тобто слово, на яке падає логічний наголос (слово, яке слід інтонаційно голосом виокремити, бо воно найвагоміше в рядку чи реченні).
5. Познач олівцем паузи:
  - а) кома – ледь помітна пауза (позначка – /);
  - б) двокрапка й тире – помітна пауза (позначка – //);
  - в) крапка – явна пауза із інтонацією завершеності (позначка – ///).
6. Піворуч від кожного рядка постав стрілку, що передає тон читання:
  - а) підвищення тону – стрілка вгору (↑);
  - б) зниження тону – стрілка вниз (↓);
  - в) рівний тон – горизонтальна стрілка (→).
7. Прочитай кілька разів вірш з дотриманням вимог усіх позначок.
8. Читаючи вірш, уявляй картини, які виникають, і запам'ятовуй їх послідовність.
9. Вивчивши вірш напам'ят, виразно прочитай його своїм близьким і з'ясуй, що б вони побажали тобі для кращого прочитання твору. Врахуй їхні побажання.

Вправа «Літературна розминка»

Виконати інтерактивну вправу можна за посиланням <https://learningapps.org/watch?v=pq323zpnv23> або скориставшись QR-кодом

Конкурс на кращого декламатора поезії

1. Інструктаж учителя

Учасники конкурсу представляють самостійно вибрані поезії Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Жиленко та С. Чернілевського, цікаві, актуальні і яких немає у програмі. Виступ має тривати до 2 хвилин. Оцінювати за чіткими критеріями буде журі. Якщо декілька учнів матимуть однакову суму балів, то вчитель має право подарувати свій бонусний бал учневі, який, на його думку, презентував казку краще.

2. Обрання журі

У журі будуть учні, які не є декламаторами та не беруть участі у конкурсі. Оцінювання відбувається на окремих бланках, на яких за кожним критерієм член журі виставляє бали від 0 до 5. Після виступу останнього конкурсанта підраховується загальна сума балів кожного конкурсанта та визначається переможець з найбільшою сумою балів.

Критерій оцінювання	Сума балів від 0 до 5
1. Чіткість, грамотність мовлення	
2. Інтонація	
3. Міміка, жести	
4. Креативність подачі	

3. Виступи конкурсантів

4. Підрахунок голосів

5. Оголошення результатів конкурсу, нагородження переможців

Шаблони грамот можна завантажити за посиланням:

https://drive.google.com/file/d/1VinB45miQ8N0GN1eAuodjsgl__SIPjIP/view?usp=share_link

https://drive.google.com/file/d/17UEbPHHjVjh9BqY8oFgR-KVgmv5rJHoM/view?usp=share_link

Рефлексія

- Сьогодні на уроці я задоволений/на своєю роботою на ____%
- Як на мене, найскладнішим було...
- На уроці мені найбільше запам'яталося ...
- Якими якостями необхідно володіти, щоб бути гарним декламатором?
- Щоб стати найкращим декламатором поезії, мені треба...

УРОК 29

ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ № 2. МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ. «ЗБИРАЮТЬ СВІТЛІ, ЗОЛОТІ МЕДИ...», «ЗАПАХЛА ОСІНЬ В'ЯЛИМ ТЮТЮНОМ...», «ЛЮБЛЮ ПОХМУРІ ДНІ...»

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

читає поетичні твори відповідно до мети читання та інтонаційних особливостей; визначає основні мотиви поезій; характеризує вплив інтонації на зміст; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади прочитаних творів.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

пояснює вплив поезії на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; обирає самостійно поезії для читання, аргументує свій вибір; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовує зроблений вибір; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів.

Робота з епіграфом:

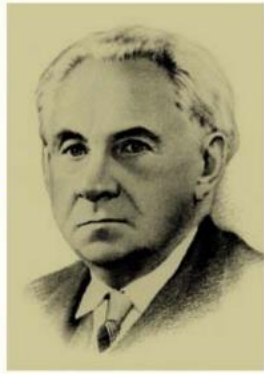
ШШШПШШШРШШШШИШШРШШШОШШШДШШАШШШШШНШШШЕШ
ШШШСШШТШШАШШШШРШШШШШШШШШЄШШШШШШЗШШШШАШ
ШШШМШШШШШШШШШШШСШШШТШШШШШЬШШШШЗШШШШШШВ
ШШЯШШШЛШШШШИШШШХШШШШТШШШШВШШШОШШРШШШШШ
ШШВШШШШНШШШАШШШРШШШОШШДШШЖШШУШШШШЄШШШ
ШНШШШОШШШВШШШШШШШШШШ

Епіграфом до уроку будуть слова Миколи Чернишевського: «Природа не старіє, замість зів'ялих творів, вона народжує нові».

Питання до епіграфу:

1. Чи подобається вам відпочивати на природі?
2. Яка ваша улюблена пора року і чому?
3. Чи змінюється ваш настрій, коли ви перебуваєте у лісі чи біля річки?

«Візитівка письменника»

Максим Рильський

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

1895 – 1964

Батько письменника - Тадей Рильський

Мати Максима з родиною

Максим Рильський писав про свою матір: «Була моя мати людяною, безпечною природного розуму. Навчачо-чоловіком читати і писати, вона все життя багато читала»

- * **Максим Рильський** – український поет, один з найвидатніших майстрів художнього перекладу. Директор інституту мистецтва, фольклору та етнографії
- * **Батько** - Тадей Рильський, був ученим – етнографом
- * **Мати** - Меланія - селянка з Київщини

Захоплення: проектував машини для літання, займався теслярством і столярством, вивчав садівництво. Найбільшим захопленням було читання, Максим перечитав усе з батькової бібліотеки

Навчання: медичний факультет Київського університету Св. Володимира, історико-філологічний факультет Народного університету в Києві. Здобув круту освіту

1910 рік - перша збірка поезій М.Рильського «На білих островах»

Робота в групах «Навчаємося спільно»

I група — «Бібліографи» готують візитівку письменника

II група — «Дослідники» вивчають і готують нотатки про дитячу поезію Максима Рильського

III група — «Ілюстратори готують буклет для представлення поезій митця»

Кожна група представляє свій проєкт.

Робота в групах «Місткий кошик»

На аркуші паперу кожна група малює кошик (або вже є ілюстрація), на якому записують терміни з теми. Потрібно написати якнайбільше слів, які стосуються уроку. Учні працюють і потім зачитують свої слова, однакові для груп терміни викреслюють. Переможці — група учнів, у яких найбільше слів у кошику.

Творчий експеримент «Ліричний настрій»

Учням пропонується прослухати музичні композиції і визначити, з якими поезіями М. Рильського асоціюються у них ці музичні твори.

<https://bit.ly/3Mzta7L> («Збирають світлі, золоті меди...») (Джерело — фейсбук-сторінка *My SweetWay*)

<https://youtu.be/pw69nky9ens> («Запахла осінь в'ялим тютюном...») (Джерело — ютуб-канал *seamarina*)

<https://youtu.be/bNsfqumtc9A> («Люблю похмурі дні...») (Джерело — ютуб-канал *Classical Music*)

Робота в групах. Гра «Загадкова скринька»

На аркушах паперу написані цитати з віршів М. Рильського. Представник кожної групи витягує зі скриньки цитату, а учням необхідно визначити назву вірша, з якого взяті рядки.

1. Поглянь, людино, і спокійно йди

На вулиці, на площі, в гай, у поле. («Збирають світлі, золоті меди...»)

2. У травах коник, як зелений гном,

На скрипку грає. І пощо ж весна нам... («Запахла осінь в'ялим тютюном...»)

3. Люблю я дощ рясний, що гучно з неба ллється:
Після дощу того уся земля цвіте («Люблю похмурі дні...»)
4. Неси в щільник свій мозок, кров і плоть.
Таких, як ти, кипучі міліони («Збирають світлі, золоті меди...»)
5. Учися чистоти і простоти
І, стоптуючи килим золотий,
Забудь про вежі темної гордині. («Запахла осінь в'ялим тютюном...»)
6. І ліс, покритий краплями блискучими, сміється. («Люблю похмурі дні...»)

Декламатор

Учні декламують вірші (на вибір вчителя).

«Творча майстерня»

1. Скласти пазл з ілюстрацією до поезії «Збирають бджоли золоті меди»
можна за посиланням
<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=1640e7645450>
2. Написати есе на одну із тем:
  1. Краса осінньої пори
  2. Чи легко природі з людьми?
  3. Чи впливає погода на настрій людини?

УРОК 30-31

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 3. РМ. КОНТРОЛЬНИЙ ТВІР НА ТЕМУ «СПРАВЖНЯ КРАСА ЛЮДИНИ»

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; планує й організовує власну діяльність.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

висловлює власні міркування; виражає власні судження про порушені у творах проблеми; моделює власне закінчення прочитаної історії; аргументує свою думку; редагує власний текст.

ПРОБЛЕМНЕ ЗАПИТАННЯ

Скориставшись табличками-підказками, повторіть типи мовлення. Яким із них варто скористатися для успішного виконання сьогоденного завдання?

ТИПИ МОВЛЕННЯ

<i>Типи мовлення</i>	<i>На яке питання дається відповідь у висловлюванні</i>	<i>Про що говориться у висловлюванні</i>
Розповідь	Повідомлення про події	Про що? Що робить персонаж? Що відбулося?
Опис	Словесне зображення предмета, істот, явищ природи	Який? Яким є предмет, істота, місцевість, явище природи?
Роздум	Доведення або пояснення чогось	Чому? Чому предмет чи особа такі? Які причини подій?

БУДОВА ВИСЛОВЛЮВАННЯ

<i>Текст-розповідь</i>	<i>Текст-опис</i>	<i>Текст-роздум</i>
Що відбулося?	Який? Яка? Яке?	Чому? Для чого? Навіщо?
I. Вступ (Що сталося?)	I. Вступ (Загальне враження від предмету опису)	I. Вступ (Проблема або питання, на яке потрібно дати відповідь)
II. Основна частина (Як відбувалася дія?)	II. Основна частина (Опис основних елементів)	II. Основна частина (Послідовний підбір доказів)
III. Висновок (Чим усе закінчилося?)	III. Висновок (Чим усе закінчилося?)	III. Висновок (Відповідь на питання, яке поставили на початку)

Визначте доречний тип мовлення для твору на тему «Справжня краса людини». Чи доцільно у майбутній роботі використовувати елементи інших типів мовлення?

Обговорення пам'ятки для учнів.

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ УЧНІВ

«ПРАВИЛА НАПИСАННЯ ТВОРІВ»

1. Добре обдумайте тему, визначте, який обсяг матеріалу вона охоплює.
2. Визначте основну думку майбутнього твору, намагайтеся зберегти її під час роботи над твором.
3. Складіть план, чітко та стисло сформулюйте думку кожного пункту. Пам'ятайте, що назва основної частини в складному плані — це теза, яку треба довести.
4. Підберіть епіграф, який висловлює основну думку твору.
5. Напишіть вступ, який би доречно розпочинав тему. На початку твору висловіть головну думку, потім обґрунтуйте її, доповніть фактами із твору, у разі потреби наведіть цитати.
6. Стежте за послідовністю викладу думок.
7. Дотримуйтеся пропорційності частин твору і стежте за зв'язком між ними.
8. Висловлюйте власне ставлення до всього, про що пишете, робіть власні висновки, узагальнення.
9. Наприкінці твору зробіть загальний висновок, зумовлений змістом роботи.
10. Правильно і грамотно висловлюйте свою думку.
11. Дотримуйтеся вимог до зовнішнього оформлення (план пишіть перед текстом твору, залишайте поля, дотримуйтеся абзаців).
12. Пам'ятайте про академічну доброчесність.

УРОК 32

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ № 2. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ТВОРАМИ НА ІСТОРИЧНУ ТЕМАТИКУ ПИСЬМЕННИКІВ- ЗЕМЛЯКІВ

Мета

Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

використовує українську мову для духовного, культурного й національного самовияву, аналізує отриману інформацію, узагальнює й систематизує її; усвідомлює необхідність розумової та інтелектуальної діяльності для розвитку людини.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця:

знає письменників рідного краю; уміє використовувати знання, уміння й навички з літератури, набуті раніше; розуміє зміст і висловлює власну думку щодо прочитаного.

РОБОТА З ЕПІГРАФОМ, АФОРИЗМОМ

*Прочитайте афоризми, що є епіграфами до сьогоднішнього уроку.
Поясніть, як ви їх розумієте.*

*Хто не знає свого
минулого, той не вартий
свого майбутнього.*

М. Рильський

*Історія - це ліхтар у
майбутнє, який світить
нам з минулого”.*

В. Ключевський

*Нація, яка не ознайо-млена з
історією, приречена на її
повторювання.*

Сантаяна

*Історія - скарбниця наших
діянь, свідок минулого,
приклад і повчання для
сьогодення, застереження
для майбутнього.*

М. Сервантес

ВІЗИТІВКА ПИСЬМЕННИКА

На основі поданої таблиці заповніть візитівку письменника, творчість якого вивчається на уроці.

ВІЗИТІВКА ПИСЬМЕННИКА

Прізвище
ім'я

Дати життя _____

Місце народження _____

Витоки роду _____

Навчання _____

Сфера діяльності _____

Життєвий подвиг _____

Творча спадщина _____

ІНФОРМАЦІЯ З ОПОРОЮ НА ЖИТТЄВИЙ ДОСВІД

- *Які твори, що вивчалися в 5 класі й були присвячені історичній тематиці, ви пам'ятаєте?*
- *Яким історичним особам чи подіям вони були присвячені?*
- *Чи важливо, на вашу думку, вивчати історію рідного народу? Чому?*
- *Чи може існувати нація без знання свого минулого? Обґрунтуйте відповідь.*
- *Яких письменників рідного краю ви знаєте?*
- *Хто з них писав твори історичної тематики?*
- *Чим вас приваблюють такі твори?*

РОБОТА В ГРУПАХ «ЛІТЕРАТУРНА КАРТА МОГО КРАЮ»

Під час уроків вивчення літератури рідного краю учні позначають імена письменників на карті своєї області.

Діти об'єднуються в дві групи.

Група «Поети рідного краю» позначає на карті місця, пов'язані з поетами, що писали твори історичної тематики.

Група «Прозаїки рідного краю» позначає на карті місця, пов'язані з прозаїками, що писали твори історичної тематики.

МІНІ-ПРОЄКТ «У ТВОРЧІЙ МАЙСТЕРНІ»

- 1. Намалюйте ілюстрацію до твору, що сьогодні вивчався.*
- 2. Створіть дуддл, присвячений твору, що сьогодні вивчався.*
- 3. Складіть сенкан про письменника, героя чи твір, що сьогодні вивчався.*

«МІКРОФОН»

Прокоментуйте наведені твердження:

- 🎵 Історик — це нерідко журналіст, звернений у минуле (К. Краус).
- 🎵 Історія — занадто серйозна справа, щоб довірити її історикам (Й. Маклеод).
- 🎵 Історія змушена повторюватись, тому що ніхто її не слухає (Л. Пітер).
- 🎵 Життя героїв збагатило історію, а історія прикрасила подвиги героїв (Ж. Лабрюйєр).
- 🎵 В історії за все відповідають нащадки (В. Коняхин).